

**Міністерство освіти і науки України**  
**Національний технічний університет**  
**«Дніпровська політехніка»**

**Навчально-науковий інститут економіки**  
**Факультет менеджменту**  
**Кафедра менеджменту**

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**  
**кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра**

студентки Сніцар Анастасії Юріївни

академічної групи: 073-20-5

спеціальності: 073 Менеджмент

на тему: «Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю (за матеріалами ДП «Волиньторф»)»

Керівник кваліфікаційної роботи	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
	Усатенко О.В.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Усатенко О.В.			

**Дніпро**  
**2024**

**ЗАТВЕРДЖЕНО:**

завідувач кафедри менеджменту

\_\_\_\_\_ Швець В.Я.  
(підпис)

« 20 » травня 2024 року

**ЗАВДАННЯ**  
на кваліфікаційну роботу ступеня бакалавра

студентці Сніцар А.Ю. академічної групи 073-20-5

спеціальності 073 Менеджмент

на тему «Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю (за матеріалами ДП «Волиньторф»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 27 травня 2024 р. № 474-с

<b>Розділ</b>	<b>Зміст</b>	<b>Термін виконання</b>
Теоретичний	Теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства	20.05.2024 р. – 28.05.2024 р.
Аналітичний	Аналіз діяльності ДП «Волиньторф» в сучасних конкурентних умовах	29.05.2024 р. – 10.06.2024 р.
Рекомендаційний	Впровадження інвестиційного проєкту для ДП «Волиньторф»	11.06.2024 р. – 20.06.2024 р.

**Завдання видано**

\_\_\_\_\_ Усатенко О.В.  
(підпис керівника)

**Дата видачі** « 20 » травня 2024 року

**Дата подання до екзаменаційної комісії** « 21 » червня 2024 року

**Прийнято до виконання**

\_\_\_\_\_ Сніцар А.Ю.  
(підпис студента)

## ЗМІСТ

Вступ	4
1 Теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства	6
1.1 Роль, місце і значення інвестицій в управлінні підприємством	6
1.2 Ідентифікації інвестиційної діяльності підприємства та її результатів	12
1.3 Розробка інвестиційного проєкту як складова інвестиційної діяльності	16
2 Аналіз діяльності ДП «Волиньторф» в сучасних конкурентних умовах	22
2. Загальна характеристика діяльності та історія ДП «Волиньторф»	22
2.2 Економічний аналіз діяльності ДП «Волиньторф»	34
2.3 Аналіз фінансового стану ДП «Волиньторф»	46
3 Впровадження інвестиційного проєкту для ДП «Волиньторф»	60
3.1 Обґрунтування доцільності впровадження інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул	60
3.2 Впровадження інвестиційного проєкту у ДП «Волиньторф»	62
3.3 Оцінка ефективності інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул ДП «Волиньторф»	68
Висновки	72
Перелік джерел посилання	77

## ВСТУП

Економіка країни перебуває на такому етапі розвитку, коли проблеми досягнення стабільного економічного зростання стають ключовими. Реалізація завдань розвитку ринкової економіки України, особливо у виробничій сфері, не призвела до очікуваного значного підвищення ефективності виробництва як на мікро-, так і на макрорівні. Більшість вітчизняних підприємств не має достатніх ресурсів навіть для забезпечення простого відтворення, що призводить до фізичного та морального зносу виробничого потенціалу. В таких умовах інвестування в розвиток підприємств є однією з головних умов їхнього виживання.

Наразі вітчизняні підприємства не мають належної теоретичної бази та методологічного інструментарію для розробки ефективної інвестиційної політики. Недооцінка багатьма підприємцями важливості теоретичного обґрунтування практичних інвестиційних рішень має негативні наслідки. Розвиток реформ підтвердив неможливість такого підходу до вирішення завдань розвитку ринкових відносин. Водночас стає очевидною необхідність проведення глибоких наукових досліджень усього комплексу проблем інвестиційної діяльності підприємств України [7].

Основним суб'єктом сучасних економічних відносин є підприємство, яке виступає ключовою ланкою ринкової економіки. Міжнародна діяльність є важливою сферою функціонування підприємства, оскільки при правильному використанні заходів дає можливість підвищити ефективність і вивести компанію на новий рівень розвитку. Розвиток будь-якого господарюючого суб'єкта є безперервним процесом, який потребує як власних, так і залучених фінансових ресурсів. Інвестиційні ресурси сприяють розвитку виробничо-економічної системи, підвищенню ефективності роботи підприємства та досягненню стратегічних цілей. Інвестиції забезпечують реалізацію стратегічних цілей суб'єкта господарювання.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні управлінських рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі задачі:

- дослідити роль, місце і значення інвестицій в управлінні підприємством;
- з’ясувати особливості державного регулювання ЗЕД в Україні;
- ідентифікувати інвестиційну діяльність підприємства та її результати;
- проаналізувати діяльність ДП «Волиньторф» в сучасних конкурентних умовах;
- виконати економічний аналіз діяльності ДП «Волиньторф»;
- оцінити фінансовий стан ДП «Волиньторф»;
- обґрунтувати доцільність впровадження інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул;
- впровадити інвестиційний проєкт у ДП «Волиньторф»;
- оцінити ефективність інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул ДП «Волиньторф».

Об’єктом розроблення є процес обґрунтування управлінських рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю.

Предметом розроблення є теоретичні, методичні та практичні підходи до обґрунтування управлінських рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю ДП «Волиньторф».

В процесі дослідження використані статистичні, економіко-математичні та методи прогнозування, обробка матеріалів з таблиць EXEL.

Практична значущість одержаних результатів полягає у впровадженні інвестиційного проєкту щодо виробництва паливних гранул. Даний захід є ефективним, оскільки NPV є більшим за одиницю, внутрішня норма прибутковості дорівнює 22,38% і перевищує вартість власного капіталу на 5,38%, дисконтований термін окупності складає 4 роки та 11 місяців з початку впровадження інвестиційного проєкту.

# 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

## 1.1 Роль, місце і значення інвестицій в управлінні підприємством

В сучасних економічних умовах для керівників будь-якого рівня (державних органів, комерційних фірм, інвесторів, кредитних установ) все більшої значущості набуває застосування ефективних методів аналітичних досліджень і управління в області інвестиційної діяльності [6]. Інвестування як самостійна наука сформувалася відносно недавно, і досі в економічній літературі немає єдиного розуміння і тлумачення таких ключових моментів для прийняття управлінських рішень з питань інвестицій, як інвестиційний процес, сутність і структура інвестиційного ринку, класифікація інвестицій. Категорія «інвестиції», незважаючи на інтенсивне вивчення інвестиційних процесів, як понятійна одиниця, ще не має сталого загальноприйнятого визначення. Всі тлумачення цього поняття спираються на окремі певні аспекти, властиві різним економічним наукам, при цьому не завжди спостерігається одноманітність в розумінні інвестицій між теоретиками економічної науки, які розвивають наукові підходи в цій галузі, і практиками, що керуються практичними рекомендаціями для господарюючих суб'єктів. Така ситуація не сприяє інтеграції теоретичної науки управління в практику економічного життя [12].

Термін «інвестиції» походить від англійського слова «to invest», що означає «вкладати». Проведені теоретичні дослідження дозволяють виділити наступні найбільш поширені підходи до обґрунтування змісту цієї економічної категорії (таблиця 1.1).

Діалектика науки свідчить про те, що паралельно з її розвитком, як правило, розвивається і понятійний апарат, яким вона оперує. Категорія «інвестиції» ще не є достатньо стабільною, тому актуальним є встановлення

понятійної бази, оперуючи якою можна розвивати економічну науку в області інвестицій [12].

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення терміну «інвестиції»

Підхід	Опис, наповнення
Перший підхід	інвестиції розглядаються як специфічний прийом фінансового менеджменту, за допомогою якого здійснюється вплив фінансових відносин на господарський процес [3]
Другий підхід	пропонується розглядати інвестиції, з одного боку, як частину активу бухгалтерського балансу, необхідного підприємству для нагромадження багатства (капіталу) шляхом вкладення коштів і одержання інших вигод, а з іншого боку, як суму власного капіталу і довгострокових зобов'язань компанії [6]. Таке трактування поняття «інвестиції» є цілком обґрунтованим самою природою інвестиційного процесу, у якому операції з вкладення капіталу в конкретні активи (безпосередньо інвестиційні рішення) розглядаються в нерозривному зв'язку з рішеннями щодо пошуку джерел, визначення розмірів і оптимальної структури фінансових надходжень, необхідних для проведення капітальних вкладень [12]
Третій підхід	У визначенні поняття «інвестиції» основний акцент необхідно робити на характеристиці конкретного економічного процесу. Ця точка зору є найбільш розповсюдженою. В її основі – вказівка на предмет вкладень (що вкладати), групи об'єктів інвестиційної діяльності (куди вкладати) і мету здійснення цього процесу (навіщо вкладати) [12]

У зв'язку з цим стає очевидною необхідність уточнення понятійної основи інвестиційної проблематики з позицій, що дозволяють не тільки конкретизувати економічний зміст понять, але й оцінити їх взаємозв'язок. Базове поняття «інвестиції» може бути проілюстроване багаторівневою моделлю, представленою на рисунку 1.1.

Зокрема, Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції визначаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається значний соціальний ефект [8]. З точки зору прийняття управлінських рішень, інвестиція виступає як джерело генерування ефекту підприємницької діяльності та носій фактора ризику. Інвестиції можна класифікувати за різними ознаками, яких в науковій літературі дуже багато.

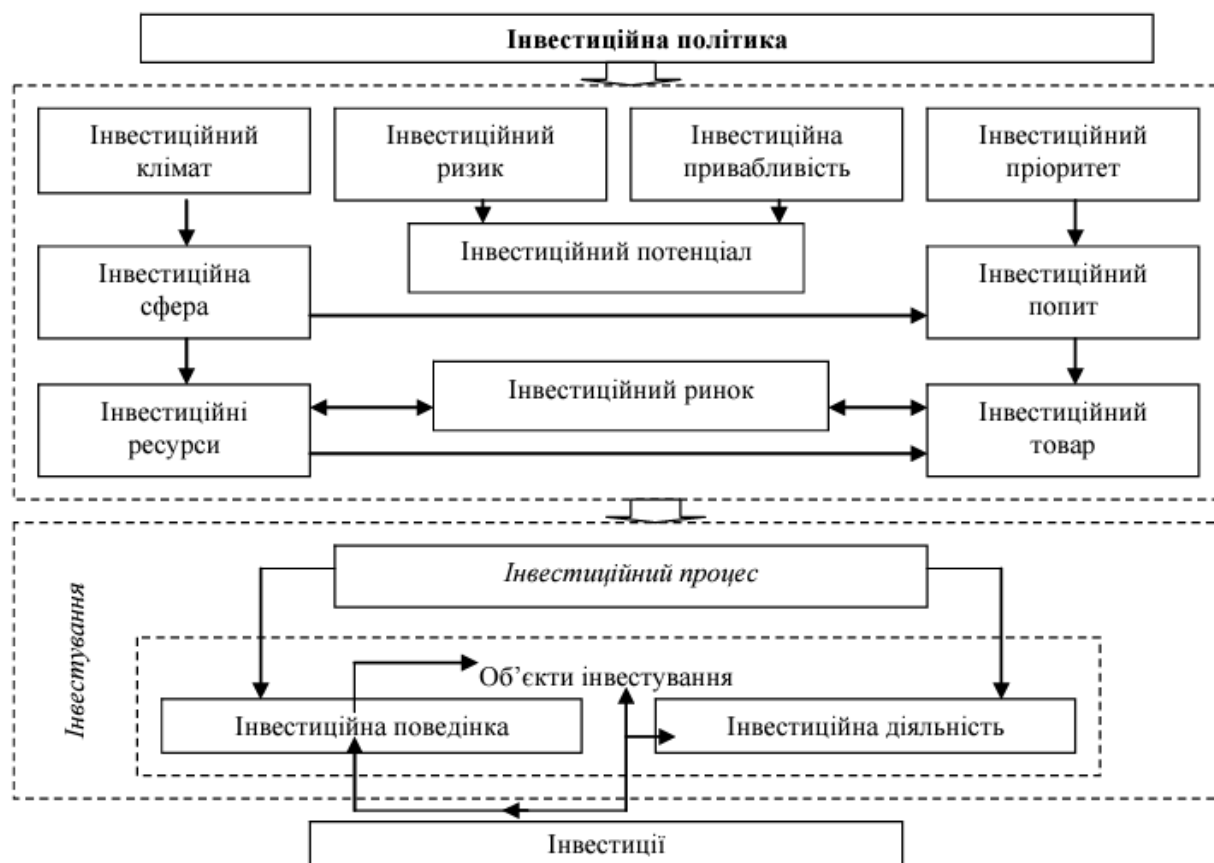


Рисунок 1.1 – Термінологічна модель інвестиційної системи

Метою класифікацій інвестицій є надання повної інформації для визначення найбільш вдалого капіталовкладення. Чим більше деталізувати ознаки класифікації інвестицій, тим більше видів інвестицій можна запропонувати. Виходячи з різного рівня здійснення інвестиційної діяльності суб'єктами інвестування, інвестиції доцільно розділити на макрорівневі, основна мета яких – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, та мікрорівневі, які здебільшого пов'язані із забезпеченням безперервності виробничого процесу на підприємстві [12].

У таблиці 1.2 розкрита змістовна сторона базових понять інвестування. На першому рівні знаходиться базове поняття «інвестиції». Методологічний підхід до визначення базового поняття дозволяє обґрунтовано підійти до понять наступного рівня (інвестування, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність) і розмежувати їх, спираючись на семантичні особливості, оскільки ототожнення цих понять є некоректним. Методологія прийняття



рішень у сфері інвестування містить формування категорій інвестиційного процесу та систему показників, що характеризують їх зміст [27].

Таблиця 1.2 – Змістовні рівні базових понять інвестування

Поняття	Зміст поняття
1	2
<b>Перший рівень</b>	
Інвестиції	Частина суспільних ресурсів, які вилучаються з поточного споживання і вкладаються у об'єкти інвестування з метою отримати позитивний ефект у майбутньому
<b>Другий рівень</b>	
Інвестування	Вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення
Інвестиційний процес	Процес накопичення, трансформації, вкладення і використання інвестиційних ресурсів з метою отримання позитивного ефекту
Інвестиційна діяльність	Дії учасників інвестиційного процесу, що здійснюються у зв'язку з накопиченням, трансформацією, розміщенням, вкладенням і використанням капіталу, направлена на отримання максимального позитивного результату
Об'єкти інвестиційної діяльності	Новостворювані і модернізовані фонди і оборотні кошти, грошові внески, цінні папери, науковотехнічна продукція, об'єкти власності, майнові права, права на інтелектуальну власність
Суб'єкти інвестиційної діяльності	Інвестори, замовники, виконавці робіт, користувачі об'єктів інвестиційної діяльності, постачальники устаткування, фінансово-кредитні організації, інвестиційні фонди
<b>Третій рівень</b>	
Інвестиційна сфера	Сукупність господарюючих суб'єктів, що взаємодіють і взаємопов'язані між собою в процесах накопичення, вкладення і ефективного використання капіталу з метою його розширеного відтворення
Інвестиційний ринок	Сукупність економічних відносин між продавцем і покупцем інвестиційних благ, процес руху яких відображає економічні інтереси і потреби вказаних суб'єктів
Інвестиційний товар	Об'єкти інвестиційної діяльності, що задовольняють технологічні і відтворювальні потреби економіки і створюють передумови для випуску нових товарів
Інвестиційний попит	Така кількість інвестиційних ресурсів (інвестиційних товарів), яку можуть придбати учасники інвестиційного процесу, обумовлена, з одного боку, їх потребами і цілями розвитку, а з іншого боку, можливостями використання і ризиками
<b>Четвертий рівень</b>	
Інвестиційний потенціал	Здатність інвестиційної сфери реалізувати можливості інвестиційних ресурсів в цілях досягнення максимального позитивного результату функціонування економічної системи
<b>П'ятий рівень</b>	
Інвестиційний клімат	Система відносин, що формуються під впливом умов інвестиційної діяльності, яка відображає можливості з розширення інвестиційної діяльності і умов діяльності інвесторів
Інвестиційний ризик	Вірогідність втрати інвестицій і (або) доходу від них; об'єктивні обмеження, що перешкоджають реалізації можливостей по залученню

Кінець таблиці 1.2

1	2
	інвестицій
Інвестиційна привабливість	Об'єктивні можливості і обмеження, які обумовлюють інтенсивність інвестиційної діяльності
Інвестиційний пріоритет	Напрямок (об'єкт) інвестування, що володіє певним статусом відповідно до принципів і критеріїв його відбору і визначається цілями соціально-економічного розвитку
Шостий рівень	
Інвестиційна політика	Сукупність відносин між законодавчими і управлінськими структурами регіону і суб'єктами інвестиційного процесу з приводу формування правових, економічних і організаційних засад його регулювання з метою забезпечення розширеного відтворення в економіці

Немає однозначної думки щодо визначення термінів «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний процес». А. Пересада звужує поняття інвестиційного процесу до інвестиційної діяльності, тобто обмежує його «... обґрунтуванням і реалізацією інвестиційних проєктів» [20]. На нашу думку, це також дає однобічне уявлення про інвестиційний процес, фактично зводячи його до інвестиційного проєкту. Будь-який процес завжди пов'язаний із закономірним розвитком, тоді як діяльність не завжди є закономірною, оскільки може бути неорганізованою та хаотичною. Крім того, діяльність притаманна конкретному суб'єкту, якого можна охарактеризувати набором ознак і побудувати систему відповідних показників. Процес же може бути як результатом діяльності, так і бездіяльності, тобто діяльністю з негативним ефектом [12].

Таким чином, інвестиційну діяльність та інвестиційний процес слід розглядати як дві сторони одного цілого, враховуючи їх особливості та взаємозв'язок на різних рівнях. Виділення поняття інвестиційної діяльності на даному рівні опису вимагає введення понять, що характеризують учасників процесу та їх діяльність, а саме об'єкти і суб'єкти. Однак недостатнє теоретичне дослідження категорії інвестиційної поведінки в системі економічних понять значно знижує можливості пізнання та використання всього комплексу інвестиційних процесів. У поняттях третього рівня головним чином відображається взаємодія та взаємозв'язок суб'єктів

інвестиційної діяльності, що створюють цілісність і мають властивість інтегративності. Це дозволяє розглядати інвестиційну сферу як систему, інтегративність якої проявляється в тому, що тільки через взаємодію учасників інвестиційного процесу створюються важливі передумови для розширеного відтворення в регіоні [17].

Інвестиційна діяльність здійснюється на інвестиційному ринку, де відбувається купівля-продаж специфічного товару, який приймає форму інвестиційних ресурсів або інвестиційних товарів. Виділення поняття «інвестиційний потенціал» в рамках четвертого рівня дозволяє розглядати важливу властивість інвестиційної системи, що проявляється у її здатності реалізувати можливості інвестиційних ресурсів. Дослідження об'єкту як системи залежить від аналізу умов його існування. Середовище, в якому функціонує інвестиційна система, можна охарактеризувати сукупністю умов загальноекономічного, фінансового, політичного, соціального, демографічного, інфраструктурного, нормативно-правового характеру. У деяких роботах ця сукупність умов визначається як інвестиційний клімат. З поняттям «інвестиційний клімат» тісно пов'язані й інші поняття, що є складовими п'ятого рівня [23].

Інвестиційний клімат – це широке поняття, яке охоплює всі фактори, на які звертає увагу інвестор, оцінюючи сприятливість умов для вкладення капіталу у певний регіон, включаючи ідеологію, політику, економіку та культуру. Поняття інвестиційного клімату, зважаючи на його складність і комплексність, необхідно розглядати на макро- і мікроекономічних рівнях та оцінювати на основі визначення загального підприємницького ризику. Сукупність інвестиційних ризиків всебічно характеризує інвестиційний клімат від найсприятливішого до найменш сприятливого [12].

Вершиною ієрархії є поняття «інвестиційна політика», яка визначається як сукупність відносин між державними органами влади і управління та суб'єктами інвестиційного процесу щодо створення економічних, організаційних та правових основ його регулювання. Зміст даного поняття

відображає регулюючі дії, за допомогою яких держава не тільки створює умови, необхідні для нормального перебігу відтворювального процесу, але за необхідності також прямо або опосередковано впливає на нього [12].

## 1.2 Ідентифікації інвестиційної діяльності підприємства та її результатів

У широкому розумінні, категорія "інвестиції" (від лат. *investio* – одягаю) означає вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення. Такий підхід до тлумачення інвестицій є основним у закордонній та сучасній вітчизняній методології [4; 30]. Проте варто зазначити, що закордонні науковці тривалий час акцентували увагу на фінансових інвестиціях, тобто вкладенні в цінні папери. Це пояснюється більшим розвитком ринку фінансових інструментів у міжнародній практиці.

Що стосується вітчизняних науковців, то за радянських часів термін «інвестиції» взагалі не використовувався. Натомість широко застосовувався термін «капітальні вкладення», під яким розумілися витрати підприємств на створення нових, розширення, реконструкцію, технічне переоснащення діючих підприємств та оновлення основних фондів, впровадження нової техніки у виробничих галузях народного господарства, будівництво об'єктів усіх галузей соціальної сфери та виконання проектних і геологорозвідувальних робіт. Таким чином, акцент робився на реальні інвестиції [26]. Аналіз літературних джерел дозволив узагальнити класифікацію інвестицій (рисунок 1.2).

Ми вважаємо цікавим розглядати два підходи до розуміння інвестицій: макроекономічний та мікроекономічний.

За макроекономічним підходом, який відображають Кейнс, Макконелл, Брю, Менкью, інвестиції тлумачаться як «збільшення будь-яких матеріальних цінностей – всіх витрат, які безпосередньо сприяють зростанню загальної кількості капіталу в економічній системі». Згідно з

мікроекономічним підходом, інвестиції розглядаються як «вкладення капіталу (тобто грошових коштів) в капітальні активи та оборотні засоби» [26].

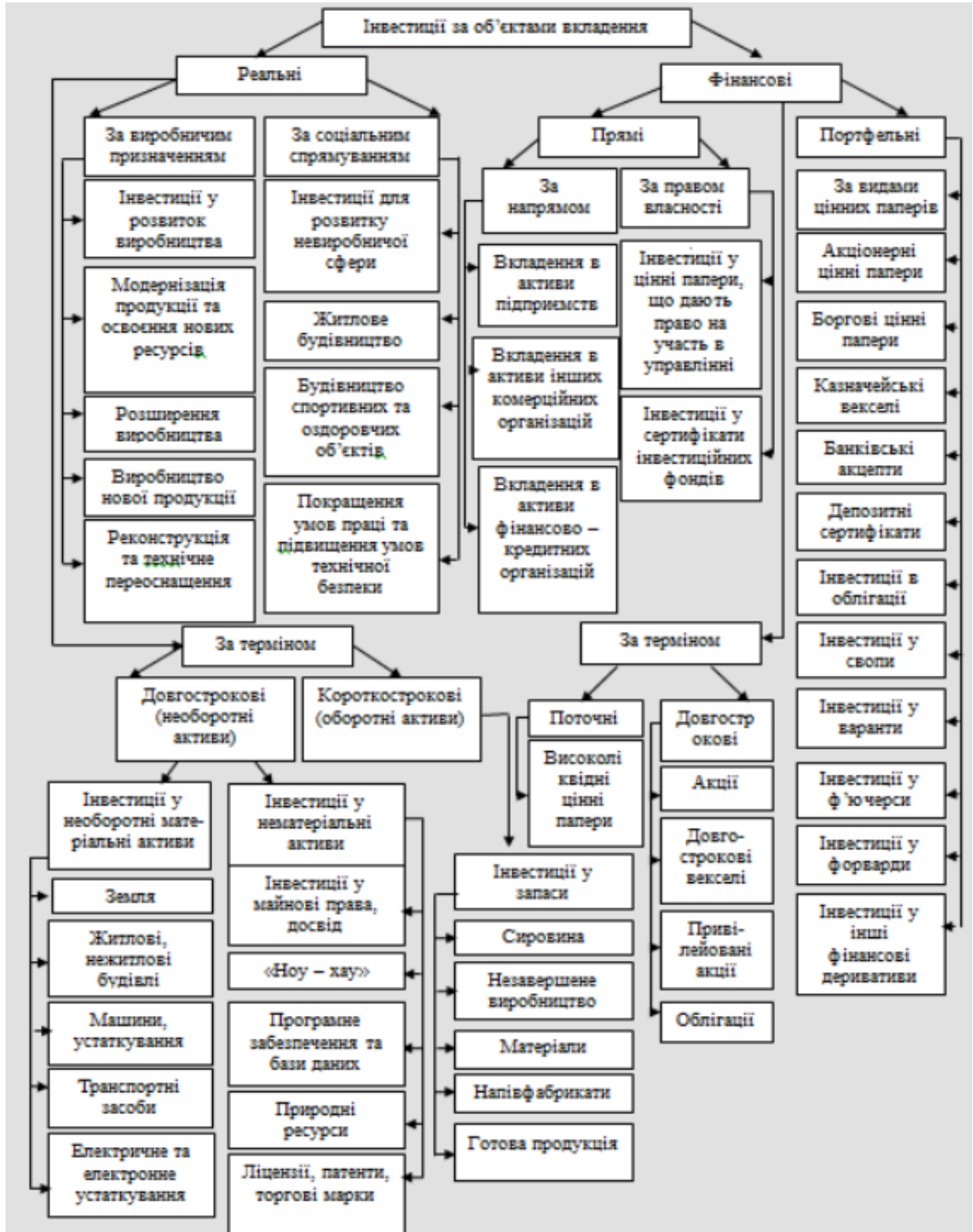


Рисунок 1.2 – Класифікація інвестиції [26]

На рівні підприємства інвестиції відображаються у фінансовій звітності, зокрема в балансі, де активи представляють інвестиції, а пасиви - джерела їх фінансування (рисунок 1.3).

<i>Актив</i>		<i>Пасив</i>	
1. Необоротні активи	<i>Довгострокові реальні та фінансові інвестиції</i>	1. Власний капітал	<i>Власні та залучені джерела</i>
2. Оборотні активи	<i>Поточні реальні та фінансові інвестиції</i>	2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	<i>Запозичені джерела</i>
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		3. Поточні зобов'язання і забезпечення	
		4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	

Рисунок 1.3 – Відображення інвестицій та джерел їх фінансування в Балансі

Аналіз літературних джерел та нормативно-правової бази свідчить про неузгодженість щодо визначення економічної категорії «інвестиційна діяльність» (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Деякі підходи до визначення інвестиційної діяльності

Джерело (автор)	Визначення
1	2
Майорова Т.В. [13]	Інвестиційна діяльність (інвестування) – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій
Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т. І., Коюда О.П. [5]	Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій фізичних, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність – це складова економічного управління діяльності підприємства, що потребує визначення організаційно-економічних методів і форм управління всіма стадіями інвестиційних процесів на рівні підприємства – регіону – галузі – національного господарства
Мойсеєнко І.П. [15]	Інвестиційна діяльність підприємства – це об'єктивний процес, що має свою логіку і розвивається відповідно до властивих йому закономірностей, відіграє важливу роль у господарській діяльності підприємства, оскільки за своєю економічною природою інвестиції являють собою відмову від сьогочасного споживання заради одержання прибутків у майбутньому
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [8]	Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій

Кінець таблиці 1.3

1	2
Щукін Б. М. [32]	Інвестиційна діяльність представляє інвестиційний процес в реальних умовах, з акцентом на організаційні засади його реалізації та управління цим процесом. Як правило, інвестиційна діяльність розглядається стосовно конкретного інвестиційного проекту та підприємства (юридичної особи), що здійснює інвестиційний процес
Поєдинок В.В. [21]	Інвестиційна діяльність – це сукупність дій господарського та управлінсько-господарського характеру, які вчиняються суб'єктами господарювання щодо підготовки до вкладення інвестицій, безпосереднього вкладення інвестицій (інвестування) та господарського використання вкладених інвестицій
Кірейцев Г.Г. [3]	Інвестиційна діяльність представляє собою частину господарської діяльності підприємства щодо цільового формування та розпорядження власними та позичковими джерелами фінансових ресурсів, а також амортизацією, що забезпечують його розширене відтворення

Вважаємо раціональним розглядати інвестиційну діяльність на двох рівнях – макро- та мікроекономічному, щоб проаналізувати її. Згідно з макроекономічним підходом, інвестиційна діяльність означає сукупність практичних дій фізичних, юридичних осіб та держави, спрямованих на здійснення інвестицій. За мікроекономічним підходом, інвестиційна діяльність визначається як сукупність дій суб'єктів господарювання, спрямованих на підготовку, реалізацію та використання інвестицій [30].

Крім того, ми вважаємо необхідним узгодити визначення економічної категорії «інвестиційна діяльність» з елементами фінансової звітності підприємств, щоб інвестори, власники, потенційні партнери та державні органи могли зрозуміти результати підприємства [26].

З перспективи інвестора (тобто особи, що володіє капіталом), сутність інвестування полягає у відмові від одержання прибутку «сьогодні» на користь отримання його «завтра». Отже, при прийнятті рішення про довгострокове вкладення капіталу необхідно мати інформацію, що підтверджує дві основні умови: повне відшкодування вкладених коштів; отриманий прибуток від операції повинен бути достатньо великим, щоб компенсувати тимчасову втрату можливості використання коштів, а також ризик, пов'язаний з невизначеністю кінцевого результату.

### 1.3 Розробка інвестиційного проєкта як складова інвестиційної діяльності

Ефективне економічне зростання підприємства та його успішне функціонування значною мірою залежать від інвестиційної діяльності, яка також впливає на економічний розвиток країни. У перехідній економіці інвестиції є ключовим засобом забезпечення стабільності, зростання, технічного прогресу та підвищення якісних показників господарської діяльності на макро- та мікрорівнях [29].

Інвестиційну діяльність розглядають з різних позицій та підходів, але в загальному розумінні це комплекс заходів та дій юридичних і фізичних осіб, а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [8]. На сучасному етапі розвитку країни, в умовах складних кризових економічних процесів і взаємовідносин між підприємствами, фінансовими інститутами та державами на внутрішньому і зовнішньому ринках, ефективне інвестування капіталу з метою його збільшення стає гострою проблемою.

Інвесторами є суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позикових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестиційні пропозиції (проєкти) є специфічними видами інвестицій, що здійснюються окремими особами і фірмами в приватному секторі, а також урядами різних країн і організаціями державного сектора [1].

Інвестиційний проєкт – це документ, в якому відображаються необхідні розрахунки та обґрунтування, що підтверджують доцільність здійснення інвестиційної діяльності з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу і соціальну сфери [8]. Інвестиційний проєкт також включає комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку



національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів. Виконання цих заходів здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності відповідно до положень Закону України «Про інвестиційну діяльність» [8].

Основною метою інвестиційного проекту є максимізація прибутку від здійснених вкладень. Навіть інвестуючи в соціальні об'єкти, інвестор розраховує на збільшення прибутку через поліпшення соціальних умов працюючих [29]. Виходячи з визначення проекту, виділяють такі його головні ознаки (рисунок 1.4).

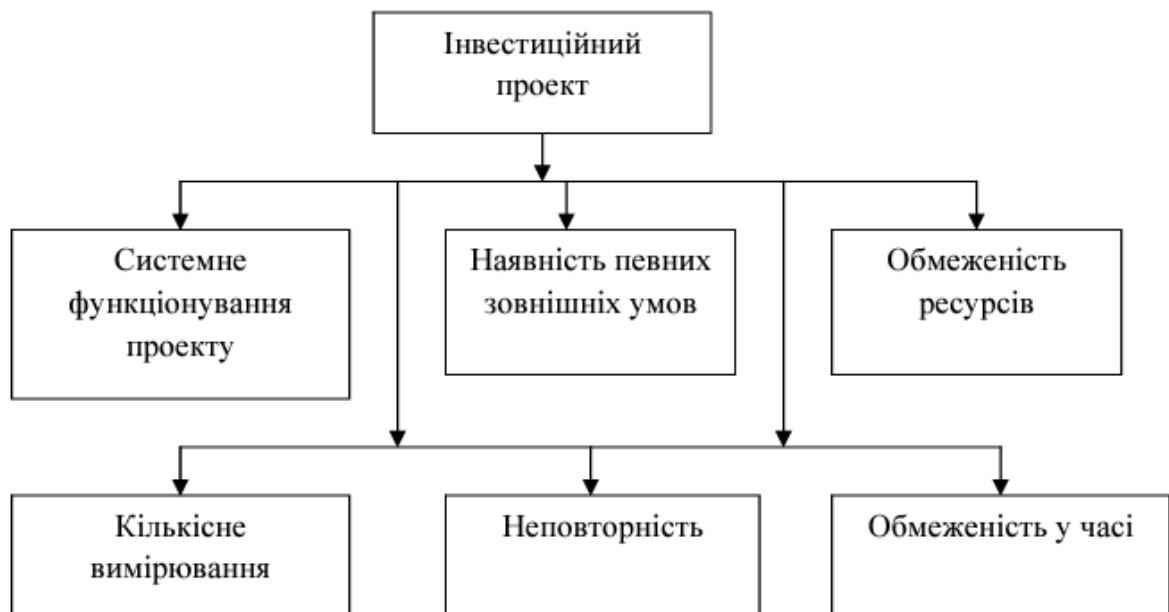


Рисунок 1.4 – Основні ознаки інвестиційного проекту [4]

Системне функціонування проекту передбачає взаємозв'язаність його елементів. Реалізація інвестиційного проекту завжди супроводжується змінами у системі і є цілеспрямованим перетворенням з існуючого стану до бажаного, що зумовлюється метою проекту і впливає на його склад. Оскільки інвестиційний проект існує в певному зовнішньому середовищі, він зазнає впливу елементів цього середовища. Це обумовлює врахування умов середовища під час оцінки проекту, що дозволяє виділити таку ознаку, як наявність певних зовнішніх умов [15].

Кожен інвестиційний проєкт має свій обсяг матеріальних, людських і фінансових ресурсів, які використовуються за встановленим та лімітованим бюджетом, що вказує на обмеженість ресурсів. Кількісне вимірювання проєкту характеризується визначенням конкретних кількісних витрат і вигід від його реалізації від початку до завершення. Кожному інвестиційному проєкту притаманна неповторність, оскільки він відрізняється від інших рівнем інновацій, комплексності, структурованості, витрат і прибутковості, враховуючи специфіку виду діяльності підприємства [24].

Обмеженість у часі пояснюється часовими рамками проєкту, тобто термінами його початку та завершення. Життєвий цикл проєкту залежить від умов його реалізації та взаємодії з внутрішнім і зовнішнім середовищем. Оточення проєкту включає чинники, що впливають на його підготовку і реалізацію. Зовнішні чинники поділяються на політичні, економічні, суспільні, правові, науково-технічні, культурні та природні, а також соціальні. Внутрішні чинники пов'язані з організацією та реалізацією проєкту, передбачаючи розподіл прав, відповідальності та обов'язків між учасниками проєкту [10].

У міжнародній практиці виділяють чотири основні фази проєктного циклу [24]:

- передінвестиційна, що передбачає розробку проєкту як документа;
- інвестиційна, яка включає формування фінансових, матеріальних і технологічних ресурсів для реалізації проєкту;
- експлуатаційна, яка включає початок реалізації проєкту, його ефективне функціонування та завершення з регулярним отриманням поточного прибутку і повернення вкладених коштів;
- ліквідаційна, стадія завершення проєкту або його зупинка через виникнення ризиків або загроз.

Підхід Світового банку поділяє проєктний цикл не на фази, а на такі стадії [29]:

- якісна підготовка (ідентифікація та розробка);

- експертиза відібраних проєктів;
- переговори про надання кредитних ресурсів;
- реалізація проєкту;
- заключна оцінка проєкту за підсумками його реалізації.

Загальна процедура впорядкування інвестиційної діяльності підприємства щодо конкретного проєкту включає такі етапи [10]:

- формування інвестиційних намірів (ідентифікація);
- розробка концепції проєкту (конкретизація завдань, вибір продукту проєкту, визначення джерел фінансування, вибір учасників проєкту, попередня розробка маркетингового та фінансового планів);
- розробка проєкту як документованого плану (деталізованого інвестиційного обґрунтування і плану дій на період життєвого циклу проєкту);
- передінвестиційний аналіз проєкту (оцінка потенційних можливостей проєкту, реальності фінансових планів, зовнішньої та внутрішньої узгодженості проєкту, його комерційної реалістичності та доцільності);
- створення або придбання інвестиційного об'єкта «під ключ» і підготовка до початку його експлуатації;
- експлуатація інвестиційного об'єкта і повернення інвестованих у проєкт коштів у формі нагромадження поточного прибутку (період окупності проєкту);
- отримання чистого прибутку з проєкту (понад вкладені в нього кошти);
- завершення або ліквідація інвестиційного проєкту (демонтаж основних фондів, продаж оборотних коштів та інших активів, вирішення організаційних і юридичних питань щодо припинення господарської діяльності з використанням активів проєкту).

Результатом будь-якого інвестиційного проєкту є отримання прибутку (доходу) чи зростання вкладеного капіталу. Усі учасники проєкту повинні

бути зацікавлені в його організації та ефективному завершенні. Таким чином реалізуються індивідуальні інтереси учасників інвестиційної діяльності [9]:

- інвестори повертають вкладені капітали та отримують передбачені дивіденди;
- замовники отримують реалізований інвестиційний проєкт і доходи від його використання;
- керівник проєкту та його команда отримують плату за контрактом, додаткову винагороду за результатами роботи та підвищення професійного рейтингу;
- органи влади отримують податки з усіх учасників, що задовольняє громадські, соціальні та екологічні потреби;
- споживачі отримують необхідні їм товари, продукти, послуги, плата за які відшкодовує витрати на здійснення інвестиційної діяльності та формує прибуток.

Підбиваючи підсумки до першого теоретичного розділу кваліфікаційної роботи, відмітимо, що інвестиційну діяльність та інвестиційний процес слід розглядати як дві сторони одного цілого, враховуючи їх особливості та взаємозв'язок на різних рівнях. Виділення поняття інвестиційної діяльності потребує введення понять, що характеризують учасників процесу та їх діяльність: об'єкти і суб'єкти. Недостатнє теоретичне дослідження інвестиційної поведінки обмежує розуміння та використання інвестиційних процесів. Поняття третього рівня відображають взаємодію та взаємозв'язок суб'єктів інвестиційної діяльності, що створюють цілісність і мають властивість інтегративності. Інвестиційну сферу можна розглядати як систему, де взаємодія учасників інвестиційного процесу створює передумови для розширеного відтворення в регіоні. Інвестиційна діяльність здійснюється на інвестиційному ринку через купівлю-продаж інвестиційних ресурсів або товарів. Поняття «інвестиційний потенціал» розглядає здатність інвестиційної системи реалізувати можливості інвестиційних ресурсів. Дослідження інвестиційної системи

залежить від аналізу умов її існування, визначених як інвестиційний клімат (сукупність економічних, фінансових, політичних, соціальних, демографічних, інфраструктурних, нормативно-правових умов). Інвестиційний клімат характеризує сприятливість умов для вкладення капіталу у певний регіон та оцінюється на макро- і мікроекономічних рівнях.

Поняття «інвестиційна політика» визначає відносини між державними органами та суб'єктами інвестиційного процесу щодо створення основ його регулювання. Інвестиційна політика включає регулюючі дії держави, створення умов для нормального відтворювального процесу та впливу на нього. Інвестиційна діяльність відображається у всіх формах фінансової звітності підприємств. Запропоноване визначення інвестицій та інвестиційної діяльності на двох рівнях: макро- та мікроекономічному. Відповідно до макроекономічного підходу, інвестиції розуміються як витрати на будь-які цінності, що призводять до зростання вартості капіталу в економічній системі. Згідно з мікроекономічним підходом, інвестиційна діяльність - це сукупність дій суб'єктів господарювання, спрямованих на підготовку, реалізацію та використання інвестицій.

Учасниками інвестиційного проєкту можуть бути інвестори, замовники, виконавці та користувачі проєкту. Інвестори можуть впливати на об'єкт інвестування як безпосередньо, так і опосередковано. Останній підхід зменшує ризики інвесторів, оскільки частина ризиків переходить до інших учасників проєкту. Це відбувається, коли інвестор доручає організацію та контроль за реалізацією об'єкта інвестування іншому суб'єкту – замовнику проєкту, який може делегувати частину своїх завдань ще одному суб'єкту – користувачу проєкту. Такий підхід виправданий та сприяє розвитку подій у бажаному для інвестора напрямку з мінімальними затратами та ризиком.

## 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «ВОЛИНЬТОРФ» У СУЧАСНИХ КОНКУРЕНТНИХ УМОВАХ

### 2.1 Загальна характеристика діяльності та історія ДП «Волиньторф»

3 травня 2007 р. Кабінет Міністрів прийняв Постанову №689, на підставі якої був утворений Концерн «Укрторф». До складу державного господарського об'єднання, контроль за діяльністю якого здійснює Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, увійшли Волиньторф, Житомирторф, Київторф, Коростишівський завод «Реммашторф», Поділляторф, Рівнеторф, Сумиторф, Укрінспаливо та Чернігівторф. Метою діяльності Концерну була координація роботи його учасників за принципом єдиного технологічного процесу, пов'язаного з видобуванням та переробкою торфу, спрямовується на забезпечення створення сприятливих умов для зміцнення їх матеріально-технічної бази, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції на ринку, збільшення прибутку від реалізації спільних проєктів, налагодження ефективних зв'язків у галузі видобування та переробки торфу, а також виконання державних програм і замовлень.

Український концерн торфової промисловості «Укрторф» об'єднав в своєму складі на правах дійсних членів концерну сім державних підприємств з видобування й переробки торфу («Волиньторф», «Житомирторф», «Київторф», «Поділляторф», «Рівнеторф», «Сумиторф», «Чернігівторф»), Коростишівський завод «Реммашторф», Українську інспекцію з контролю якості торфової продукції та паливних брикетів «Укрінспаливо», та чотири асоційованих члени концерну: Лопатинський та Стоянівський торфозаводи, АТ «Івано-Франківськ» та науково-виробниче підприємство «Промтех». Підприємства концерну щороку видобували 500÷550 тис. т торфу, з якого 30÷40 тис. т мали сільськогосподарське призначення, а решта – паливне.

Зупинимося коротко на особливостях функціонування семи державних підприємств концерну.

«Волиньторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Розташоване у Волинській обл., (адміністрація – в с. Прилісне Маневицького району, вул. Сойне), включає до свого складу Маневицький торфозавод та торфозавод «Сойне». Річний обсяг видобутку торфу складає 150÷180 тис. т, виробництво паливних торфобрикетів-60÷80 тис. т.

«Житомирторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Адміністрація розміщується в м. Житомирі. До складу підприємства входять Озерянський та Броницький торфозаводи і дочірнє підприємство «Олевськторф». Обсяги видобутку торфу в останні роки становлять 15÷25 тис. т, (з них 7÷8 тис. т – для сільського господарства), виробництво паливних торфобрикетів – 1÷3 тис. т на рік.

«Київторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Здійснює свою діяльність на території трьох областей: Київської, Полтавської та Черкаської. Адміністрація підприємства знаходиться в селищі Бортничі поблизу Києва. До складу підприємства входять дочірнє підприємство «Ірдиньторф», Оржицький та Лохвицький філіали та сім виробничих дільниць. Підприємство видобуває щорічно 25÷30 тис. т торфу, близько половини з якого використовується для виготовлення поживних ґрунтів та іншої продукції непаливного призначення. Паливна продукція підприємства представлена торфовими брикетами (5÷7 тис. т на рік) та кусковим торфом (близько 1 тис. т на рік).

«Поділляторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Охоплює своєю діяльністю територію трьох областей: Хмельницької, Вінницької та Тернопільської. Адміністрація підприємства знаходиться в м. Хмельницькому. Включає до свого складу Літинський та Шумський торфозаводи, а також чотири виробничі дільниці. Обсяг видобутку торфу складає 15÷25 тис. т на рік. Переважає паливний напрямок використання торфу: підприємство виготовляє близько 1 тис. т кускового торфу та 6÷8 тис.

т торфових паливних брикетів.

«Рівнеторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Діє на території Рівненської обл. Адміністрація підприємства знаходиться в м. Рівне. Включає до свого складу дочірні підприємства «Смигаторф», «Моквинторф», «Чемернеторф», «Клесівторф», а також дві виробничі дільниці. В останні роки видобуває щороку по 100÷180 тис. т торфу переважно паливного призначення, виготовляючи з нього до 20 тис. т кускового торфу і близько 75 тис. т торфових брикетів.

«Сумиторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Адміністрація знаходиться в м. Суми. До складу підприємства входять чотири дочірні підприємства («Шосткаторф», «Глухівторф», «Знобь-Новгородторф», «Кролевецьторф») та дві виробничі дільниці. Обсяги видобутку торфу в умовах виснаження сировинних баз обмежуються 1÷2 тис. т на рік, причому значну перевагу має кусковий паливний торф. Видобування торфу фрезерного для сільського господарства і виробництво торфових брикетів згорнуті майже повністю.

«Чернігівторф» – державне підприємство з видобування й переробки торфу. Адміністрація розміщується в м. Чернігові. До складу підприємства входять Замглайський філіал, дочірні підприємства «Ірванцевоторф» та «Смолинторф» і шість виробничих дільниць. Всі структурні одиниці підприємства діють на території Чернігівської обл. Річний обсяг видобутку торфу становить 50÷90 тис. т і практично весь цей торф паливний: з нього виготовляють 5÷6 тис. т кускового паливного торфу і 30÷35 тис. т паливних торфових брикетів.

На рисунку 2.1 наведена структура концерну «Укрторф», а у таблиці 2.1 наведене порівняння обсягів виробництва за підприємствами концерну «Укрторф».

На рисунку 2.2 наведена діаграма розподілу річного обсягу видобування торфу. Ми бачимо, що питома вага ДП «Волиньторф» дорівнює 42,5%.



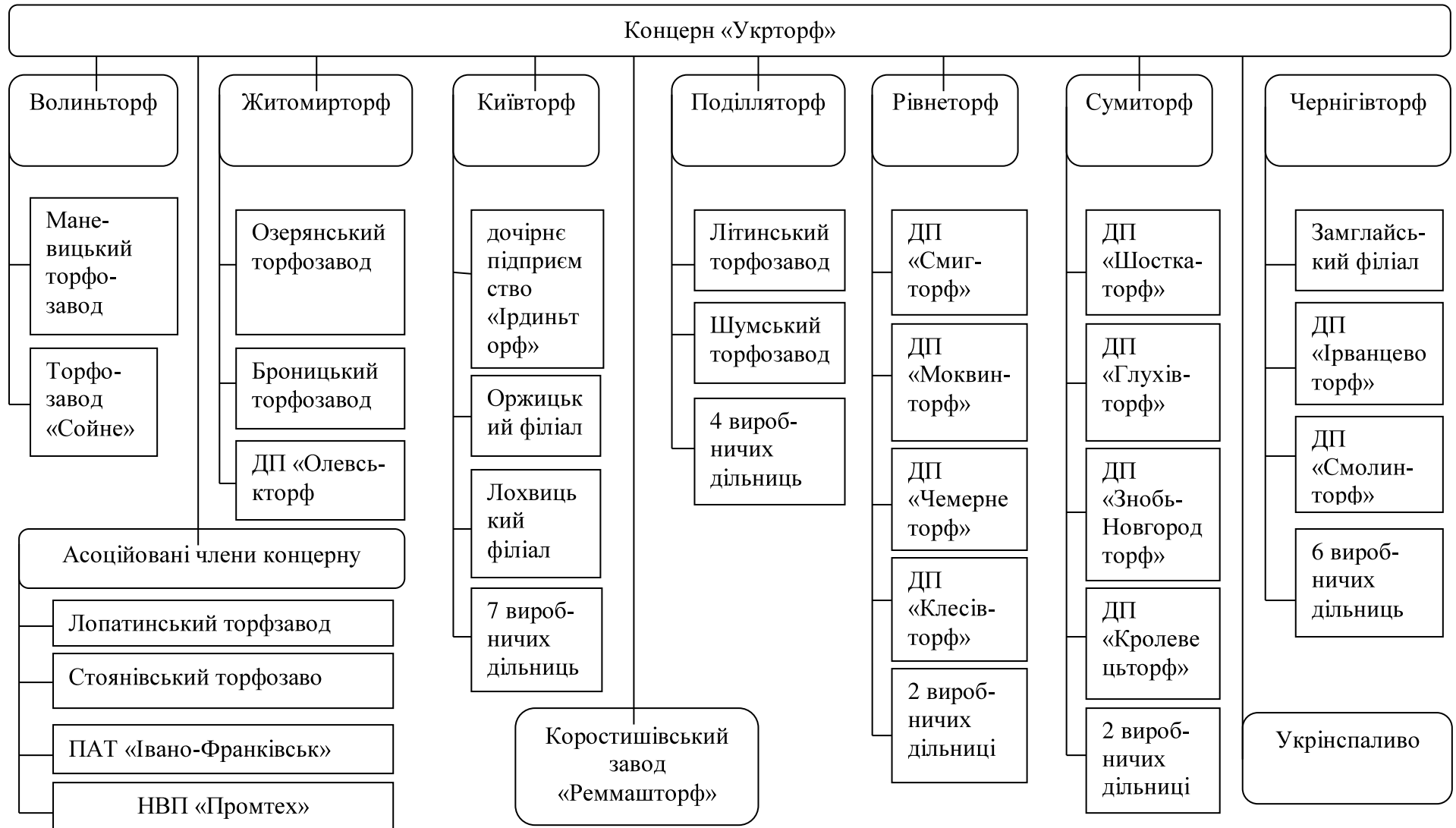


Рисунок 2.1 – Структура концерну «Укрторф»

Це найбільший показник, що підтверджує актуальність дослідження і вимагає зосередження уваги на особливості діяльності ДП «Волиньторф».

Таблиця 2.1 – Обсяги видобування торфу, виробництва торфу кускового та торф'яних паливних брикетів концерну «Укрторф»

Назва підприємства	Річний обсяг видобування торфу, тис т	з них		
		торфу кускового	торф'яних паливних брикетів	торфу сільськогосподарського призначення
ДП «Волиньторф»	150-180	-	60-80	-
ДП «Житомирторф»	15-25	-	1-3	7-8
ДП «Київторф»	25-30	1	5-7	10-15
ДП «Поділляторф»	15-25	1	6-8	-
ДП «Рівнеторф»	100-180	20	75	-
ДП «Сумиторф»	1-2	1-2		-
ДП «Чернігівторф»	50-90	5-6	30-35	-
Всього	500-550	25-30	200-250	30-40

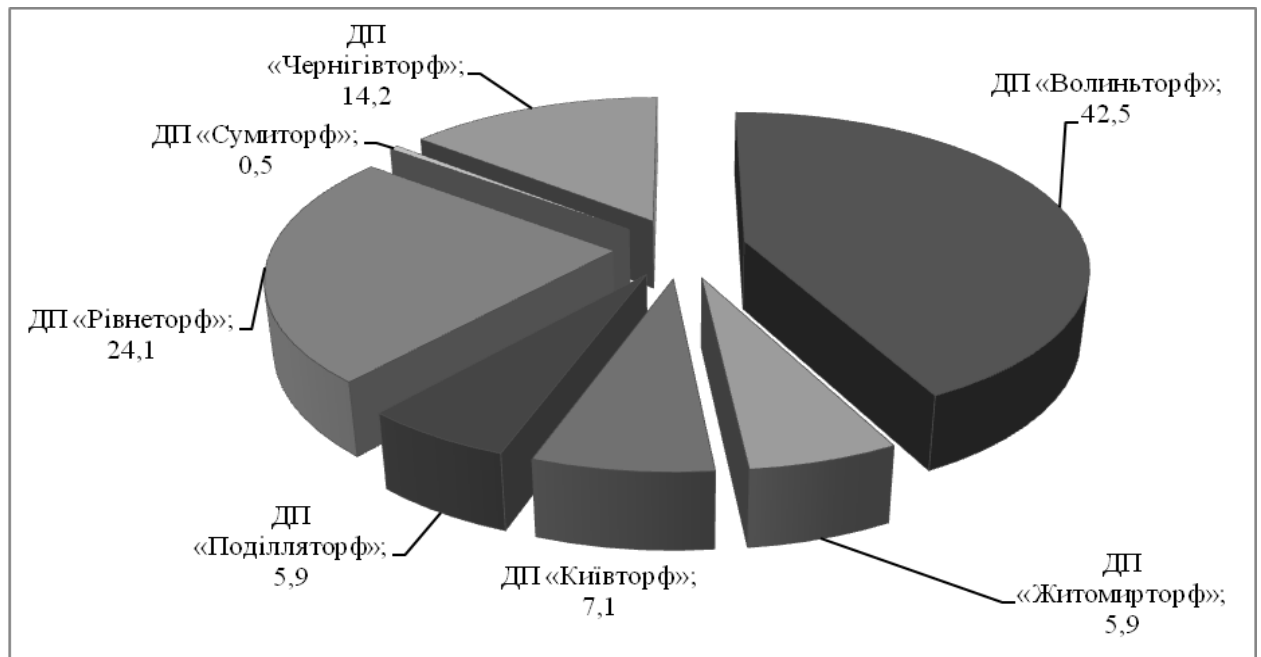


Рисунок 2.2 – Розподіл обсягу видобування торфу між підприємствами, що входили до концерну «Укрторф», %

Особливості функціонування ДП «Волиньторф». ДП «Волиньторф» розташоване у Маневицькому районі – найбільшому у Волинській області за територією. Маневицький торфобрикетний завод, що діє з 1970 року, є одним з провідних підприємств такої галузі в Україні. Йому та іншому тутешньому

підприємству – торфозаводу «Сойне» належить 42,5 відсотків продукції з усіх торфобрикетів, що випускаються в Україні. Волинські торфобрикети постачаються майже у половину областей України. До військової агресії рф Уперше близько двох відсотків продукції експортувала у сусідню Польщу.

Однак 17.11.2023 р. Кабінет Міністрів ліквідував державний концерн «Укрторф» у зв'язку із недоцільністю подальшого функціонування. Так, головно метою діяльності концерну було забезпечення сприятливих умов для зміцнення матеріально-технічної бази підприємств-учасників, підвищення їх ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції на ринку, а також виконання державних програм і замовлень. Однак, Концерн не впорався з ціма завданнями, тому серед головних причин ліквідації було виокремлено зниження основних фінансово-господарських показників підприємств, які входять до його складу. Концерн «Укрторф» не виконав поставленні завдання, зокрема не вживав достатніх заходів для досягнення основної мети, визначеної його статусом, що призвело до зниження основних фінансово-господарських показників підприємств-учасників концерну, а також неефективних результатів його діяльності [28].

Відтак, ДП «Волиньторф» 06.10.2023 р. було виставлено на аукціон з метою приватизації як єдиного майнового комплексу [2], до складу якого увійшло 109 будівель, споруд та передавальних пристроїв загальною площею понад 21 тис. кв. м. Новим власником підприємства стало ТОВ «Агробіюстандарт» (Тернопільська обл., м. Теремовля).

ДП «Волиньторф» є одним з найбільших в Україні виробників торф'яних брикетів. Продукція підприємства широко використовується для опалення житлових будинків, адміністративних будівель, шкіл, лікарень, санаторіїв, теплиць. На Волині знаходяться найбільші поклади торфу в Україні. Підприємство має спецдозволи на користування надрами на родовищах «Засвіття Ситнелюк» (на 18 років) і «Сойне» (19 років).

Не дивлячись на високі позитивні результати роботи, підприємство стикається з рядом проблемних питань, які вимагають невідкладного

вирішення.

Так, щодоби ДП «Волиньторф» виробляє майже 200 тн торфобрикету, однак у попередні роки на підприємстві видобули орієнтовно 250 тисяч тн торфу [2].

Торфобрикети високої енергії згоряння, виготовлені за сучасною технологією з якісного торфу мають ряд виняткових споживчих якостей. ТВЕЗи добре розпалюються і рівномірно довго горять в будь-яких печах і камінах. Покращують горіння вологих дров і вугілля. Одна тонна цього палива еквівалентна по виділенню тепла 4 кубометрам якісних дров. Теплота згоряння одного кілограма даного палива еквівалентна 4,9 КВт-год електричної енергії, що можна порівняти з вугіллям. Продукція використовується комунальними службами для опалення різних державних структур і житлових будинків. За час повномасштабної війни продаж торфобрикету зріс на третину. Раніше паливо експортували у Польщу, Словаччину, а зараз реалізують лише в Україні [2].

Виробничий процес. Торф для переробки збирається на спеціальних ділянках з травня по вересень. Процес виробництва торфобрикетів контролюється працівниками через спеціальний пульт управління. Після сушки готовий торфобрикет транспортується на стрічці просто неба до складу готової продукції.

Робота підприємства під час війни. З початку російської агресії в Україну ДП «Волиньторф» працювало у штатному режимі, забезпечуючи регіональну інфраструктуру та населення паливом, а також провело капітальний ремонт технологічного обладнання заводів. Серед існуючих проблем підприємства Укрторф зазначає недостатність виробничих площ та кадрів, а також труднощі з продовженням спецдозволів.

Не зважаючи на ці проблеми та повномасштабну війну, підприємство жодного дня не припиняло свою роботу.

На цей час на підприємстві працює 297 особи, майже 10% працівників було мобілізовано – на фронт пішли 27 чоловіків. У 2019 р. кількість

працівників була більшою, становлячи 400 осіб.

Енергонезалежність. У березні 2023 р. на підприємстві було встановлено промисловий дизель-генератор потужністю 850 кіловат, вартістю п'ять мільйонів гривень. Цей пристрій дозволив безперебійно працювати під час відключень електроенергії.

ДП «Волиньторф» пропонує екологічно чистий вид палива – «Брикети торф'яні для комунально-побутових потреб» виготовлені у відповідності до Технічних умов ДСТ України 2042-92 шляхом пресування сухого торфу.

Продукція підприємства широко використовується для опалення житлових будинків, адміністративних будівель, шкіл, лікарень, санаторіїв, теплиць. Зола, що залишається при спалюванні може використовуватись як органічне добриво.

Торф'яні брикети відповідають показникам якості, що наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники якості торф'яних брикетів

Назва показників	Норма
1. Масова доля загальної вологи в робочому стані палива ( $W_p$ ), не більше	16,5
2. Зольність ( $Ad$ )	17
3. Механічна міцність при випробуванні в барабані (залишок цілих і частково розбитих брикетів з розмірами кусків більше 25мм), %, не менше	94
4. Масова доля дрібних кусків ( розміром менше 25мм), %, не більше	6
5. Теплота згорання при спалюванні в калориметричній бомбі, ( $Q_{pH}$ ), середня МДж / кг (кКал)	14,9 (4000)
Вміст радіонуклідів цезію 137	не більше 666 Бк/кг л
Брикети мають форму призми із заокругленими кутами та слідує розміри	Довжина: 180мм; Ширина: 65мм; Висота: від 15 до 70 мм

Основна перевага над іншими твердими видами палива – низька ціна одиниці теплоти при спалюванні.

Торф'яні брикети можуть відвантажуватись залізничним транспортом в напіввагонах, автотранспортом: насипом; в контейнерах типу «Біг-Бег»;

поліпропіленових мішках; в термоупаковках складованих на дерев'яних европоддонах.

З 2017 р. відходи місцевих деревообробних виробництв, які досі вивозилися на звалища, почали використовуватися Маневицьким торфобрикетним заводом. Уперше в торфодобувній галузі налагоджено випуск торфобрикетів з добавкою тирси, що помітно знизило вартість і поліпшило якість цього виду твердого палива.

Для випуску тонни брикетів потрібно дві тонни торфу, добування якого з кожним роком дорожчає. Адже потрібно розробляти нові поклади там, де практично всюди росте ліс. Щороку підприємству на освоєння нових родовищ держава виділяє не менше 2 млн грн. При цьому в Маневицькому районі працює 4 лігоспи, чимало приватних деревообробних підприємств. Вони усі свої деревні відходи, в тому числі і тирсу, вивозять на сміттєзвалища, що й було причиною додавання тирси в брикети.

За новою технологією в брикети можна добавляти до 30 відсотків тирси. На заводі в експериментальному порядку почали додавати лише 10 відсотків таких відходів. Нові торфобрикети за своїми якостями перевершують звичні. Зменшується відсоток золи, підвищується їх міцність, що важливо для транспортування. Знизилася і собівартість продукції.

На рисунку 2.3 наведена структура й схема управління ДП «Волиньторф», яка відповідає лінійно-функціональним особливостям побудови. Це найбільш розповсюджений у практиці діяльності підприємств тип організаційної структури управління (ОСУ), що використовує комбінацію адміністративних (пов'язаний з прийняттям рішень) і функціональних задач, а також лінійних і функціональних зв'язків між рівнями управління. Така організаційна структура управління (ОСУ) забезпечує різний розподіл праці, де лінійні структурні підрозділи формуються на основі управлінських задач, пов'язаних із прийняттям рішень, а основою функціональних підрозділів є задачі консультування, інформування, аналізу та планування.

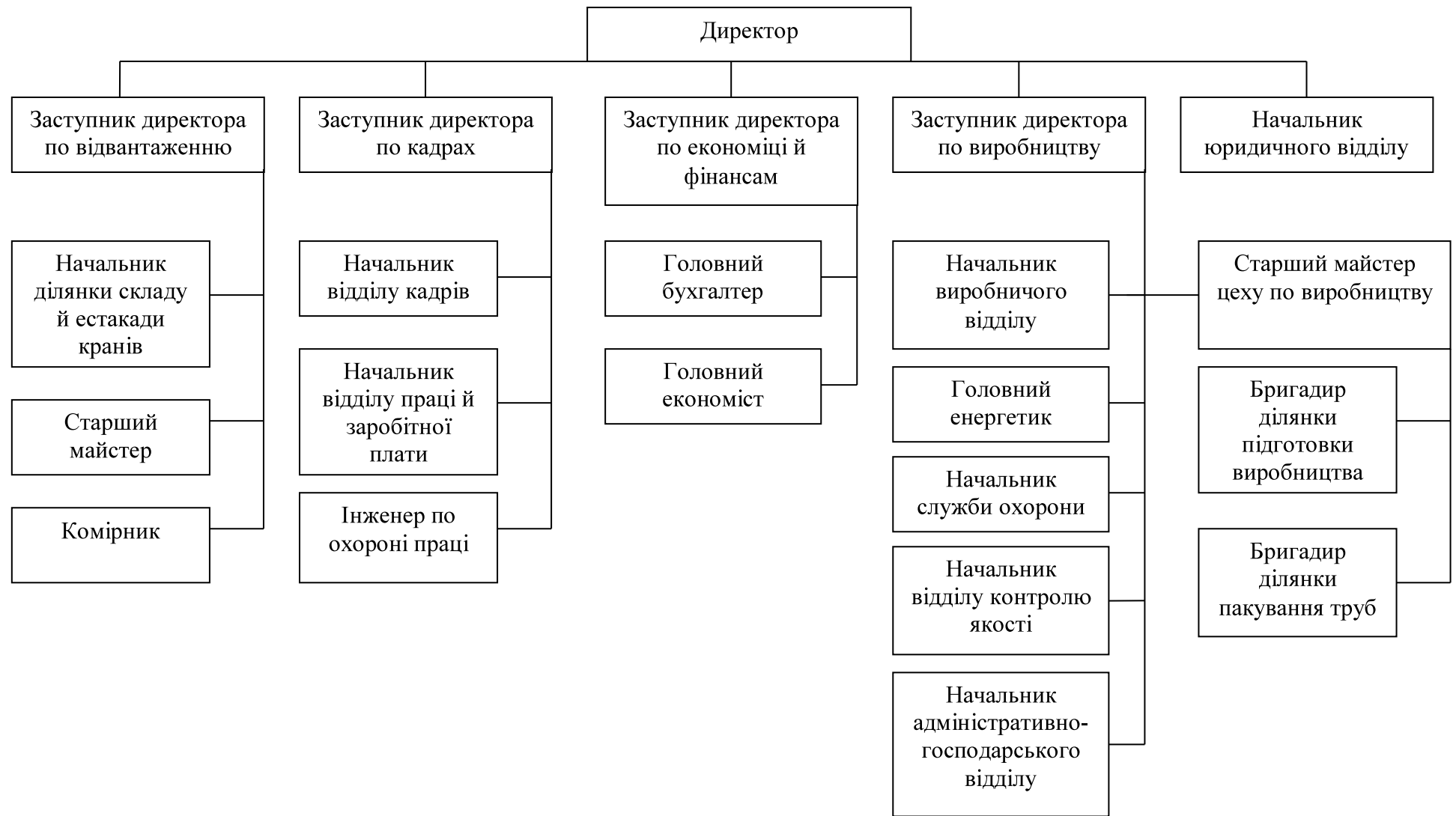






Рисунок 2.3 – Структура й схема управління ДП «Волиньторф»

Перевагою лінійно-функціональної ОСУ є її здатність підтримувати потенціал організації в умовах виробничих змін. При невеликих масштабах підприємства така ОСУ може забезпечити ще й конкурентну реакцію. Цей тип ОСУ характерний для монопрофільних організацій, тобто тих, які спеціалізуються на виробництві чи реалізації одного або кількох товарів [14].

У цій структурі апарату управління використовується принцип функціональної спеціалізації та розподілу відповідальності. Штаб є єдиним рівнем спільного керівництва підприємством. Відповідальність за виробництво, маркетинг, науково-дослідні та конструкторські роботи (НДПКР) і фінанси покладається на функціональних керівників.

Організація виробництва у ДП «Волиньторф» наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Особливості організації виробництва у ДП «Волиньторф» [19]

Напрями	Візуалізація	Характеристика
Обсяг виробництва	 <b>20,000,000+</b>	тон пилоподібних відходів металургійного виробництва перероблено з використанням наших технологій та матеріалів
Досвід роботи	 <b>25+</b>	років досвіду в розробці та впровадженні технологій на базі торфу для підприємств горно-металургійного комплексу, аграрного сектору та енергетики
Винаходи, інновації	 <b>30+</b>	українських та міжнародних патентів
Екологічний підхід	 <b>350+</b>	гектарів промислових пилоховищ більше не забруднюють повітря завдяки впровадженню наших технологій та матеріалів

На підприємстві є повний виробничий цикл (таблиця 2.4), який включає розробку нових продуктів, ефективний виробничий процес, надійну логістику та безперервну підтримку клієнтів, що вигідно відрізняють підприємство на ринку торфопродукції.

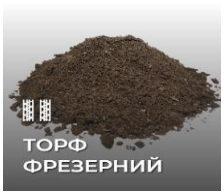

Перелік продукції, що виробляється концерном «Укрторф» наведена в таблиці 2.5, де деталізовано логістику постачання, ступінь розкладу, зольність, масова доля вологи, кислотність та напрями використання.





Таблиця 2.4 – Особливості організації повного виробничого циклу у ДП «Волиньторф» [19]

Напрями	Візуалізація	Характеристика
R&D		Розробка й впровадження нових технологій та матеріалів на базі торфу
Видобуток та переробка		Видобуток кар'єрним та фрезерним способами, розробка і впровадження ефективних технологій переробки
Надійна логістика		Ефективне своєчасне постачання сировини та продуктів автомобільним та залізничним транспортом — один з важливіших факторів безперервної роботи бізнесу наших клієнтів
Технологічний супровід		Наші клієнти завжди впевнені в досягненні видатних результатів при використанні наших продуктів та технологій

Таблиця 2.5 – Характеристика продукції ДП «Волиньторф» [19]

Назва	Характеристика					Напрями використання
	Логістика постачання	Ступінь Розкладу, R	Зольність, A	Масова доля вологи, W	Кислотність, рН	
1	2	3	4	5	6	7
	Оптові поставки автомобільним та залізничним транспортом по Україні та на експорт. На кожну партію продукції видається паспорт якості	20-25%	< 25%	< 70%	5,5-7,0	Для рекультивації Для виробництва компостів Для виробництва ґрунтосумішів Для виробництва паливних брикетів та гранул
	Оптові поставки автомобільним і ж/д транспортом по Україні та на експорт	20-25%	< 25%	< 60%	5,5-7,0	Для рекультивації Для виробництва компостів Для виробництва ґрунтосумішів Для виробництва паливних брикетів
		20-25%	< 25%	< 60%	5,5-7,0	

Кінець таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7
		20-25%	< 25%	< 60%	5,5-7,0	Для збору, підготовки та переробки техногенних сипучих матеріалів мінерального органічного походження
		20-25%	< 25%	< 60%	5,5-7,0	Натуральні адсорбенти для збору, підготовки та переробки шламо-подібних відходів мінерального та органічного походження

## 2.2 Економічний аналіз діяльності ДП «Волиньторф»

У сучасних економічних умовах діяльність кожного суб'єкта господарювання є предметом уваги великого кола учасників ринкових відносин (організацій і осіб), які зацікавлені в результатах його функціонування. На підставі доступної їм обліково-звітної інформації перераховані вище суб'єкти намагаються оцінити фінансовий стан організації. Основним інструментом для цього є економічний аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні й зовнішні відносини об'єкта: охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім за результатами прийняти обґрунтовані рішення.

Економічний аналіз являє собою процес, побудований на вивченні даних про фінансовий стан організації й результати його діяльності в минулому з метою оцінки майбутніх умов і результатів його діяльності.

Фінансовий стан підприємства – це можливість організації фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування організації,

потребою в їхньому розміщенні й ефективності використання, фінансовими взаєминами з іншими юридичними особами, платоспроможністю й фінансовою стабільністю.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким і кризовим. Здатність підприємства вчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про його гарний фінансовий стан.

Джерелами інформації для проведення аналізу є: баланс підприємства за звітний період; звіт про фінансові результати за звітний період; звіт по праці; розшифровка дебіторської й кредиторської заборгованості; інша інформація.

Основні показники, які використано в рамках економічного аналізу діяльності ДП «Волиньторф», надано в таблиці 2.6. Там же відображено їх умовні позначення, одиниці виміру та розрахунок значень абсолютних та відносних відхилень.

Аналізуючи розрахунки, що наведені у таблиці 2.3, зробимо такі висновки. При зростанні попиту, виручка від реалізації зменшилася на -25997 тис. грн., або -15,49%. Однак на це зменшення впливає кілька факторів: по-перше, негативна організація виробничої діяльності підприємства в складі Концерну «Укрторф»; по-друге, початок приватизації для покращення показників діяльності та перехід під керівництво нового власника ТОВ «Агробіостандарт». Окремо слід додати, що протягом 2023 р. відбулося підвищення цін на продукцію, що пропонує ДП «Волиньторф» на 20% в середньому. Зростання ціни відбулося під впливом зовнішніх факторів, обумовлених політичною і економічною ситуацією в Україні (військова агресія РФ, обстріли, відключення електроенергії). Зменшення вартості основних виробничих фондів на -9646 тис. грн., або на -6,75% пояснюється плановим відрахуванням амортизації. При зменшенні виручки від реалізації та скороченні вартості необоротних активів відбулося зменшення показника фондівіддачі на -9,37%.

Таблиця 2.6 – Економічні показники діяльності ДП «Волиньторф»

Найменування показника	Ін-декс	Од. вим.	Значення за роками		Відхилення	
			2022	2023	абсо-лютне	тем-п росту, %
Виручка від реалізації	Вр		167872	141875	-25997	-15,49
Вартість основних виробничих фондів	Фос	тис. грн.	142867	133221	-9646	-6,75
Обігові кошти	Фоб		52491	55598	3107	5,92
Середньооблікова чисельність працівників усього	q	чол.	311	297	-14	-4,50
адмін. персоналу	qадм		78	78	0	0,00
інших працівників	qпр		233	219	-14	-6,01
Середня заробітна плата адмін. персоналу	Задм	грн.	12590	13970	1380	10,96
інших працівників	Зпр		11380	12520	1140	10,02
Питома вага адмін. персоналу	Јадм		0,251	0,263	0,012	4,71
Питома вага інших працівників	Јпр		0,749	0,737	-0,012	-1,58
Собівартість реалізованої продукції	Sp	тис. грн.	120389	119081	-1308	-1,09
Чистий прибуток	P		10640	7956	-2684	-25,23
Річна продуктивність праці в грошовому виразі	W	тис. грн./чол.	539,78	477,69	-62,09	-11,50
Фондовіддача основних фондів	f	грн./грн.	1,18	1,06	-0,11	-9,37
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	Коб	разів	3,20	2,55	-0,65	-20,21
Витрати на гривню продукції	Z	грн./грн.	0,72	0,84	0,12	17,04
Рентабельність підприємства	R	%	5,45	4,21	-1,23	-
Рентабельність продукції по підприємству	Rs	%	6,34	5,61	-0,73	-

Внаслідок цього підприємство отримує на кожну грн. вкладену в основні виробничі фонди 1,06 грн. виручки від реалізації у 2023 р. Це на -0,11 грн. менше, ніж у 2022 р. Сума обігових коштів збільшилася на 3107 тис. грн., або на 5,92%. Це пояснюється збільшенням виробничих запасів та дебіторської заборгованості. При цьому відбулося зменшення коефіцієнту оборотності на -20,21% або на -0,65 обороту в абсолютному вимірюванні. В перспективі наявність такої динаміки може призвести до нестабільності

фінансового положення за рахунок несвоєчасного повернення залучених коштів ДП «Волиньторф».

У 2023 р. спостерігалось скорочення чисельності працівників (на -14 чоловік), при цьому за рахунок чисельності інших працівників. Завдяки скороченню діяльності і зменшення виручки від реалізації, продуктивність праці працівників скоротилася на -11,50% і склала 477,69 тис. грн. / чол.

Відтак за наведеним аналізом більшість показників погіршилася у 2023 р. по зрівнянню з 2022 р., однак основним критерієм щодо оцінки ефективності, все ж такі залишається рентабельність підприємства, скорочення (на -1,23%) якої спостерігалось в аналізованому періоді. Рентабельність продукції, в свою чергу, скоротилася на -0,73%.

Таким чином метою подальшого аналізу буде встановлення основних факторів, що сприяли такому становищу.

Аналіз показників реалізації. Аналіз динаміки обсягу реалізації, собівартості, прибутку й рентабельності підприємства за 2022 - 2023 рр. представлений у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміки виручки від реалізації, собівартості, прибутку й рентабельності ДП «Волиньторф» за 2022–2023 рр.

Найменування показників	Показники		Абсолютне відхилення	Темп росту, %
	2022 р.	2023 р.		
1 Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	167872	141875	-25997	-15,49
2 Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	120389	119081	-1308	-1,09
3 Балансовий прибуток, тис. грн. (ряд.3 = ряд. 1 - ряд.2)	47483	22794	-24689	-52,00
4 Рентабельність продаж по балансовому прибутку, % (ряд.4 = ряд.3*100% / ряд.2)	39,44	19,14	-20,30	-
5 Податок на прибуток, тис. грн.	10640	7956	-2684	-25,23
6 Чистий прибуток, тис. грн.	8,84	6,68	-2,16	-24,40
7 Рентабельність продаж по чистому прибутку, % (ряд.7 = ряд.6*100% / ряд.2)	167872	141875	-25997	-

З таблиці 2.7 видно, що обсяг виручки від реалізації продукції у 2023 р. зменшився на -25997 тис. грн. у порівнянні з 2022 р. У зв'язку зі скороченням обсягів реалізації продукції скоротилася й сума витрат (собівартість реалізованої продукції) на -1308 тис. грн., або на -1,09%. Як видно з таблиці 2.7 темп росту собівартості реалізованої продукції (-1,09%) менше темпів скорочення реалізації (-15,49%), що позначається на зниженні рентабельності (-24,40%) й низьких темпах росту балансового прибутку (-52%).

Динаміку показників таблиці 2.7 можна представити у вигляді діаграми, наведеної на рисунку 2.4.

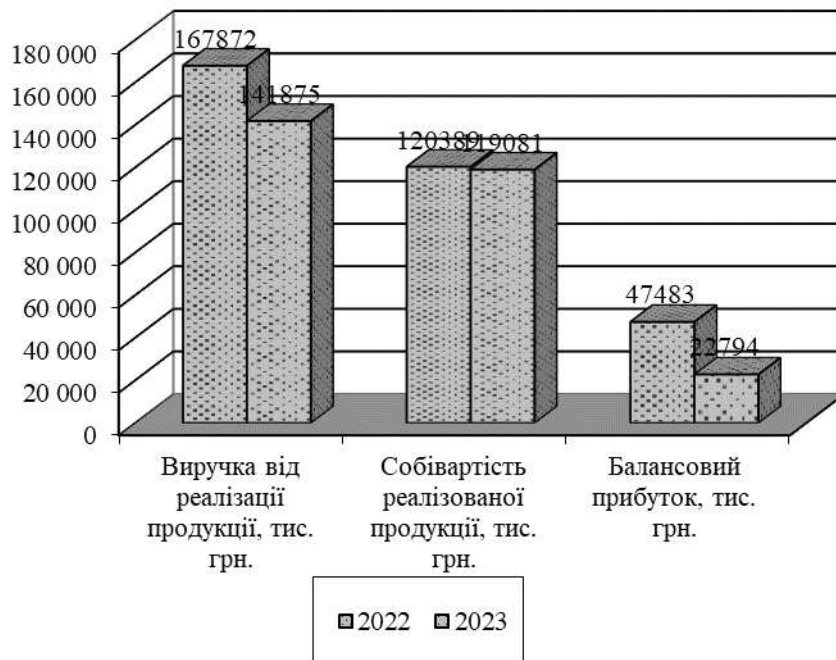


Рисунок 2.4 – Діаграма динаміки обсягу реалізації, собівартості та балансового прибутку ДП «Волиньторф» за 2022–2023 рр.

Для більш повного аналізу розглянемо вплив на факторну ознаку (обсяг реалізації або виручку від реалізації) інших факторів. Так за даними таблиці 2.6 сума виручки від реалізації у звітному році зменшилась на -25997 тис. грн. Фактичний обсяг реалізації становив 141875 тис. грн. Обсяг реалізації продукції ( $V_p$ ) визначається за формулою:

$$V_p = F_{oc} * f = F_{ob} * K_{ob}, \quad (2.1)$$

де  $F_{oc}$  – вартість основних виробничих фондів,

$f$  – фондвіддача основних виробничих фондів,

$F_{ob}$  – вартість обігових коштів,

$K_{ob}$  – коефіцієнт оборотності обігових коштів.

На зміну обсягу реалізації мають вплив зміни таких факторів (таблиця 2.8): вартість і ефективність використання основних виробничих фондів; вартість і ефективність використання обігових коштів; кількість та продуктивність праці працівників ДП «Волиньторф».

Таблиця 2.8 – Розрахунок впливу факторів на виручку від реалізації ДП «Волиньторф», тис. грн.

Показники впливу факторів	Формули впливу та розрахунки	Абсолютні зміни
Вплив зміни вартості і ефективності використання основних фондів $V = F_{oc} * f$		
Зміни вартості основних фондів	$\Delta V_{foc} = \Delta F_{oc} * f_{\bar{b}} = -9646 * 1,18$	-11334
Зміни фондвіддачі основних фондів	$\Delta V_f = \Delta f * F_{oca} = -0,11 * 133221$	-14663
Вплив зміни вартості і ефективності використання оборотних коштів $V = F_{ob} * K_{ob}$		
Зміни вартості оборотних коштів	$\Delta V_{pFob} = \Delta F_{ob} * K_{ob\bar{b}} = 3107 * 3,20$	9937
Зміни коефіцієнта оборотності оборотних коштів	$\Delta V_{pKob} = \Delta K_{ob} * F_{oba} = -0,65 * 55598$	-35934
Вплив кількості і продуктивності праці персоналу $V_{pr} = W * q$		
Зміни чисельності працівників підприємства	$\Delta V_{pq} = \Delta q * W_{\bar{b}} = -14 * 539,78$	-7557
Зміни продуктивності праці працівників	$\Delta V_{pW} = \Delta W * q_a = -62,09 * 297$	-18440
Сума впливу за кожною групою факторів		-25997

Отже, показник обсягу виручки від реалізації зріс на -25997 тис. грн. за рахунок зміни показника фондвіддачі основних фондів на -14663 тис. грн. та зміни вартості основних виробничих фондів на -11334 тис. грн. Позитивно вплинули на ріст виручки від реалізації збільшення вартості обігових коштів

(9937 тис. грн.), негативно – зміна коефіцієнта оборотності обігових коштів (-35934 тис. грн.). Негативними факторами є зміна чисельності працівників підприємства (-7557 тис. грн.) та зміна продуктивності праці працівників (-18440 тис. грн.).

Аналіз показників по праці. Велике значення для збільшення обсягів продажів і підвищення ефективності роботи підприємства має достатня забезпеченість підприємства необхідними трудовими ресурсами, їх раціональне використання, високий рівень продуктивності праці.

Аналіз використання коштів на оплату праці дозволяє виявити можливості нарощування темпів продажів, економії коштів і зниження трудомісткості продажів.

Основними показниками використання трудових ресурсів підприємства є: середньооблікова чисельність персоналу, продуктивність праці, річний фонд заробітної плати, середньорічна заробітна плата одного працівника, сума чистого прибутку на 1 грн. зарплати.

Аналіз показників по праці представлений у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників по праці ДП «Волиньторф» за 2022–2023 рр.

Найменування показників	Показники		Абсолютне відхилення	Темп росту, %
	2022р.	2023р.		
1 Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	167872	141875	-25997	-15,49
2 Чисельність персоналу, чол.	311	297	-14	-4,50
3 Продуктивність праці одного працівника, тис. грн. / чол. (ряд.3 = ряд.1 / ряд.2)	539,78	477,69	-62,09	-11,50
4 Фонд заробітної плати, тис. грн.	3633,56	3831,54	197,98	5,45
5 Середньорічна зарплата одного працівника, тис. грн. / чол. (ряд.5 = ряд.4 / ряд.2)	11683	12901	1217	10,42
6 Співвідношення темпів росту продуктивності праці й середньорічної зарплати одного працівника (ряд.6 = ряд.3 / ряд.5)	46,20	37,03	-9,17	-19,85
7 Сума чистого прибутку на 1 грн. зарплати, грн.	2,93	2,08	-0,85	-29,09



За даними таблиці 2.9 ми бачимо, що зі зменшенням обсягу виручки від реалізації (-15,49%) чисельність персоналу скоротилася (-4,50%). Зросла середньорічна зарплата працівників, приріст склав 10,42%. Однак вона залишається нижче середньо галузевих показників. Розглядаючи подальші показники таблиці 2.9 видно, що спостерігається скорочення продуктивності праці (-11,50%), співвідношення темпів росту продуктивності праці й середньорічної зарплати одного працівника говорить про значне скорочення приросту продуктивності праці при збільшенні середньорічної зарплати, що свідчить про неефективне управління трудовими ресурсами.

Для більш повного аналізу розглянемо вплив на факторну ознаку (продуктивність праці) інших факторів. Як вже було сказано раніше, показником ефективності використання трудових ресурсів є продуктивність праці (W), яка визначається за формулою:

$$W = V_p/q_{pr} = (V_p * J_{pr})/q_{pr} = W_{pr} * J_{pr}, \quad (2.2)$$

де  $q_{pr}$  – середньорічна чисельність працівників, чоловік.

Визначення і розрахунок факторів впливу на показник продуктивності праці підприємства відображено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Розрахунок впливу факторів на показник продуктивності праці у ДП «Волиньторф», тис. грн./чол.

Показники впливу факторів	Формули впливу та розрахунки	Абсолютні зміни
Зміни структури чисельності інших працівників	$\Delta W_{J_{pr}} = \Delta J_{pr} * W_{прб}$ $\Delta W_{J_{pr}} = -0,012 * 539,78$	-8,52
Зміна продуктивності праці інших працівників	$\Delta W_{W_{pr}} = \Delta W_{pr} * J_{пра}$ $\Delta W_{W_{pr}} = -62,09 * 0,737$	-53,57
Сума впливу		-62,09
Зміна чисельності інших працівників	$\Delta W_{q_{pr}} = V_{рб} * J_{пра} * (1/q_{пра} - 1/q_{прб})$ $\Delta W_{q_{pr}} = 167872 * 0,737 * (1/219 - 1/233)$	33,96
Зміна виручки від реалізації продукції	$\Delta W_{V} = \Delta V_p * J_{пра}/q_{пра}$ $\Delta W_{V} = -25997 * 0,737/219$	-87,53
Сума впливу		-53,57

За даними таблиці 2.10 у звітному році продуктивність праці інших працівників ДП «Волиньторф» зменшилась на -62,09 тис. грн./чол., при цьому зміна структури (-8,52 тис. грн./чол.) та продуктивності праці (-53,57 тис. грн./чол.) вплинули негативно. При цьому на продуктивність праці інших працівників найбільш негативно вплинуло зменшення виручки від реалізації (-87,53 тис. грн./чол.), а позитивно – зміна чисельності персоналу (33,96 тис. грн. / чол.). Оскільки адміністративний персонал допомагає іншим працівникам, їх аналіз недоречно проводити так конкретно.

Аналіз використання основних виробничих фондів. Для узагальнюючої характеристики ефективності використання основних засобів служать показники рентабельності (відношення прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів), фондівіддачі (відношення вартості зробленої або реалізованої продукції після відрахування ПДВ до середньорічної вартості основних виробничих фондів), фондоемності (зворотний показник фондівіддачі), коефіцієнти зношування, придатності, надходження й вибуття основних засобів.

Аналіз використання основних засобів підприємства представлений у таблиці 2.11.

Дані таблиці 2.11 показують, що на підприємстві у 2022–2023 рр. вже два роки майже не здобуваються нові основні фонди. При цьому спостерігається постійне їх вибуття: у 2023 р. вибуло на 28 тис. грн. більше у порівнянні з попереднім роком. Незначне зростає коефіцієнт зношування (0,01%) і скорочується коефіцієнт придатності (-0,014%). Однак разом із цим скорочується загальна фондівіддача (-9,37%), що свідчить про скорочення суми виручки від реалізації при скороченні вартості необоротних активів. Для встановлення причин нераціонального використання основних фондів, зробимо факторний аналіз показника фондівіддачі.

Середньорічна вартість основних засобів ДП «Волиньторф» зменшилась у звітному році до 25217,6 тис. грн. (абсолютне відхилення 928 тис. грн.). Одним з найрозповсюдженіших показників використання

основних фондів є фондівдача (f), яка визначається за формулою:

$$f = V_p / F_{oc} \quad (2.3)$$

Таблиця 2.11 – Аналіз використання основних засобів ДП «Волиньторф» у 2022–2023 рр.

Найменування показників	Показники		Абсол. відхил.	Темп росту, %
	2022р.	2023р.		
1 Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	668027	668105	78	0,01
2 Зношування основних засобів, тис. грн.	525240	534943	9703	1,85
3 Залишкова вартість основних засобів, тис. грн., (ряд.3 = ряд.1 - ряд.2)	142787	133162	-9625	-6,74
4 Надійшло основних засобів, тис. грн.	21	42	21	100,00
5 Вибуло основних засобів, тис. грн.	70	98	28	40,00
6 Коефіцієнт зношування основних засобів, (ряд.6 = ряд.2 / ряд.1)	0,79	0,80	0,01	1,84
7 Коефіцієнт придатності основних засобів, (ряд.7 = ряд.3 / ряд.1)	0,214	0,199	-0,014	-6,75
8 Коефіцієнт надходження (відновлення) основних засобів, (ряд.8 = ряд.4 / ряд.3)	0,0001	0,0003	0,0002	114,46
9 Коефіцієнт вибуття основних засобів, (ряд.9 = ряд.5 / ряд.1)	0,0001	0,0001	0,0000	39,98
10 Фондовіддача, грн./грн.	1,18	1,06	-0,11	-9,37
11 Фондоємність, грн./грн.	0,85	0,94	0,09	10,33

За даними таблиці 2.6 фондівдача зменшилася і склала 1,06 грн./грн. Для підприємства це негативна тенденція, тобто у процесі діяльності відсутня економія капітальних вкладень в основні засоби. Розрахунок факторів впливу на фондівдачу приведені в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Розрахунок впливу факторів на показник фондівдачі у ДП «Волиньторф», грн. / грн.

Показники зміни факторів	Формули впливу та розрахунки	Абсолютні зміни
Зміни вартості основних фондів	$\Delta fF_{oc} = V_{pб}/F_{ocа} - f_{б}$ $\Delta fF_{oc} = 167872/133221 - 1,18$	0,09
Зміни обсягу реалізації	$\Delta fV_p = \Delta V_p/F_{ocа} = -25997/133221$	-0,20
Сума впливу		-0,11

В основному показник фондівддачі зменшився за рахунок зменшення обсягів реалізації на -0,20 грн./грн. Позитивно вплинуло зменшення вартості основних фондів на 0,09 грн./грн. При цьому необхідно відмітити, що підприємство працює на виробничих площах, які були засвоєні у минулих роках, з метою збільшення кількості і видів продукції. Перед ДП «Волиньторф» виникає серйозна проблема реконструювання виробничої діяльності при засвоєнні нових майданчиків та зміни технології виробництва. При бездіяльності керівництва і відсутності вливання інвестицій у цей напрям, підприємство «з’їсть» усі кошти, що знаходяться у необоротних активах.

Аналіз використання обігових коштів. Фінансові ресурси підприємства характеризуються особливою увагою щодо їх формування та використання, тому потребують докладнішої оцінки та аналізу. За даними таблиці 2.6 вартість обігових коштів ДП «Волиньторф» у звітному році збільшилась на 3107 тис. грн. В рамках завдання факторного аналізу розраховано один із показників ефективності використання обігових коштів – коефіцієнт оборотності.

У таблиці 2.13 наведено розрахунок факторів впливу на оборотність коштів.

Таблиця 2.13 – Розрахунок впливу факторів на оборотність коштів у ДП «Волиньторф», оборотів

Показники впливу факторів	Формули впливу та розрахунки	Абсолютні зміни
Зміни вартості обігових коштів	$\Delta K_{об}F_{об} = V_{рб} / F_{оба} - K_{обб}$ $\Delta K_{об}F_{об} = 167872 / 55598 - 3,20$	-0,18
Зміни виручки від реалізації	$\Delta K_{об}V_{р} = \Delta V_{р} / F_{оба} = -25997 / 55598$	-0,47
Сума впливу		-0,65

Коефіцієнт оборотності ( $K_{об}$ ) визначається за формулою:

$$K_{об} = V_{р} / F_{об}. \quad (2.4)$$

У звітному періоді показник коефіцієнту оборотності обігових коштів зменшився на -0,65 обороту (див. таблицю 2.6), та взагалі залишається менше рівня загальногалузевих значень (рекомендоване значення коефіцієнту оборотності складає більше 6 оборотів). Негативний вплив спричинило зменшення виручки від реалізації (-0,47 обороту) та вартості обігових коштів (-0,18 обороту).

Аналіз рентабельності. Показник рентабельності характеризує діяльність підприємства в цілому. Він більш повно, чим прибуток, відображає результат господарювання. Розрахунки показника рентабельності використовують при зрівнянні ефективності діяльності підприємств різних галузей, з різними обсягами валюти балансу. В рамках аналізу техніко-економічних показників визначимо показник економічної рентабельності (R), який знаходимо за формулою:

$$R=P / (Foc+Fob) \quad (2.5)$$

де P – чистий прибуток, тис. грн.,

Аналіз рентабельності виконано методом ланцюгових підстановок з урахуванням змін факторів, розрахунок і суми впливу наведено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Факторний аналіз економічної рентабельності у ДП «Волиньторф», %

Показники впливу факторів	Формули впливу та розрахунки	Сума впливу
Зміни рентабельності	$\Delta R = R_a - R_b$	-1,23
Зміни чистого прибутку	$\Delta RP = \Delta P / (Foc_a + Fob_a)$ $\Delta RP = -2684 / (133221 + 55598)$	-1,42
Зміни вартості основних фондів	$\Delta RFoc = P_b / (Foc_a + Fob_b) - R_b$ $\Delta RFoc = 10640 / (133221 + 52491) - 5,45$	0,28
Зміни вартості обігових коштів	$\Delta RFob = P_b / (Foc_a + Fob_a) - P_b / (Foc_a + Fob_b)$ $\Delta RFob = 10640 / (133221 + 55598) - 10640 / (133221 + 55598)$	-0,09

Отже, показник рентабельності зменшився на -1,23% в основному (на -1,42%) через зменшення величини чистого прибутку. Збільшення вартості обігових коштів призвело до зменшення рентабельності на -0,09%, а зменшення вартості основних засобів – до росту на 0,28%.

За результатами аналізу використання майнових та трудових ресурсів ДП «Волиньторф» можна зробити наступні висновки:

– показники ефективного використання ресурсів ДП «Волиньторф» скоротилися. Продуктивність праці персоналу ДП «Волиньторф» недостатньо висока, кількість працівників скоротилася. При скорочення діяльності, підприємство дотримується політики збільшення заробітної плати персоналу;

– основні засоби у ДП «Волиньторф» скорочуються, раціональне їх використання не забезпечується. Обігові кошти потребують докладнішого аналізу з погляду їх впливу на фінансовий стан ДП «Волиньторф»;

– результати використання ресурсів у порівнянні з рівнем витрат ДП «Волиньторф» призводять до недостатньої величини рентабельності. Це пов'язано з державним регулюванням цін на продукцію державних підприємств Міністерства палива і енергетики. Проаналізовані показники використання майнових та трудових ресурсів належать до відносних показників ділової активності і характеризують ефективність управління ресурсами на підприємстві лише з боку його діяльності. Для відображення повного фінансово-економічного стану ДП «Волиньторф» необхідними є подальші дослідження та оцінка показників фінансової діяльності аналізованого об'єкта.

### 2.3 Аналіз фінансового стану ДП «Волиньторф»

Фінансовий стан підприємства виражається в співвідношенні структур його активів і пасивів, тобто засобів підприємства і його джерел. Основні завдання аналізу фінансового стану – визначення якості фінансового стану,

вивчення його погіршення за період, підготовка рекомендацій з підвищення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства. Ці завдання вирішуються на основі дослідження динаміки абсолютних і відносних фінансових показників і розбиваються на такі аналітичні блоки:

- структурний аналіз активів і пасивів;
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз платоспроможності (ліквідності);
- аналіз ділової активності підприємства.

Актив балансу характеризує майнову масу підприємства, тобто склад і стан матеріальних цінностей, що перебувають у безпосереднім володінні господарства. Пасив балансу характеризує склад і стан прав на ці цінності, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства у різних учасників комерційної справи (підприємців, акціонерів, держави, інвесторів, банків).

Звіт про фінансові результати є найважливішим джерелом інформації для аналізу показників рентабельності підприємства, рентабельності реалізованої продукції, рентабельності виробництва, визначення величини чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, і інших показників. Ця форма містить відомості про фінансові результати діяльності підприємства за звітний і попередній періоди. Тут показана величина балансового прибутку або збитку й доданки цього показника.

Основними методами аналізу фінансового стану є горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний і факторний.

За даними фінансової звітності ДП «Волиньторф» був проведений горизонтальний і вертикальний аналіз балансу за 2022 і 2023 рр. [31], а також розраховані й проаналізовані основні фінансові коефіцієнти. Для зручності проведення вертикальний і горизонтальний експрес аналізу статті балансу укрупнені й наведені в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Експрес аналіз структури балансу ДП «Волиньторф»,  
тис. грн.

Статті балансу	Значення на кінець періоду		Темп росту значення, %	Структура, % від підсумку активу і пасиву		Абс. відх. структури
	2022р.	2023р.		2022р.	2023р.	
<b>Актив</b>						
Необоротні активи	142867	133221	-6,75	73,13	70,55	-2,58
Оборотні активи:	52491	55598	5,92	26,87	29,45	2,58
грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	13819	18000	30,26	7,07	9,53	2,46
дебіторська заборгованість	26244	23969	-8,67	13,43	12,69	-0,74
матеріальні обігові кошти	10396	12880	23,89	5,32	6,82	1,50
інші обігові кошти	2032	749	-63,14	1,04	0,40	-0,64
Витрати майбутніх періодів	0	0	-	0,00	0,00	-
<b>БАЛАНС</b>	<b>195358</b>	<b>188819</b>	<b>-3,35</b>	<b>100,00</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>
<b>Пасив</b>						
Власний капітал:	9439	9439	100,00	4,83	5,00	0,17
статутний капітал	145550	145550	100,00	74,50	77,08	2,58
нерозподілений прибуток	1755	1927	109,80	0,90	1,02	0,12
Довгострокові зобов'язання	0	0	-	0,00	0,00	0,00
Поточні зобов'язання:	41025	30804	75,09	21,00	16,31	-4,69
кредиторська заборгованість	36601	23559	64,37	18,74	12,48	-6,26
короткострокові кредити	0	0	-	0,00	0,00	0,00
інші короткострокові зобов'язання	4424	7245	163,77	2,26	3,84	1,57
<b>БАЛАНС</b>	<b>195358</b>	<b>188819</b>	<b>96,65</b>	<b>100,00</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

За результатами вертикального аналізу активу балансу з'ясувалося наступне. У структурі активу переважають необоротні активи, при цьому їхня частка збільшилася за поточний рік на 2,58%. Питома вага основних виробничих фондів зменшилася з 73,13% у 2022 р. до 70,55% у 2023 р. На 2,46% збільшилася вартість грошових коштів, на 1,57% – матеріальних обігових коштів, а дебіторська заборгованість зменшилася на -0,74%, а інших оборотних активів – на -0,64%. У складі оборотних активів найбільша частка належить дебіторській заборгованості (12,9% у 2023 р.) та матеріальним обіговим коштам (9,53% у 2023 р.). Зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості на -0,74% може позитивно вплинути на платоспроможність підприємства, тим більше, що запас грошових коштів збільшився на 2,46%. Окрім цього, це «розморожує» оборотні кошти, тому необхідно



продовжувати ретельно відстежувати надходження та своєчасне погашення дебіторської заборгованості. За два роки в структурі активу балансу відзначені незначні структурні зрушення. Якщо на кінець 2022 р. питома вага необоротних засобів становила 73,13%, а оборотних – 26,87%, то до кінця 2023 р. питома вага необоротних засобів склала 70,55%, а оборотних – 29,45%. Такі зміни обумовлені позитивною організацією виробничого процесу обсягів виробничих майданчиків площ при зменшенні виручки від реалізації.

У структурі пасиву власний капітал має незначну питому вагу та скоротився протягом 2023 р. з величини 4,83% до 5% у 2023 р. за рахунок використання нерозподіленого прибутку. Левова частина власного капіталу – це уставний капітал. Його питома вага збільшилася з 74,50% у 2022 р. до 77,08% у 2023 р. Що стосується поточних зобов'язань, їх частка у структурі пасиву скоротилася на -4,69%, у тому числі кредиторська заборгованість скоротилася на -6,26%. Для ДП «Волиньторф» це неприємний знак, оскільки така політика позбавляє підприємство користуватися стійкими короткостроковими пасивами (відстрочкою платежу). Протягом 2023 р. ДП «Волиньторф» не залучило додатково короткостроковий та довгостроковий кредити банків. На 1,57% зросла величина іншої кредиторської заборгованості, що свідчить про незначне погіршення розрахунків між підрозділами підприємства.

Горизонтальний аналіз, представлений у таблиці 2.16.

Результати ілюструють абсолютну й відносну динаміку змін кожної статті балансу й валюти балансу в цілому. Так, валюта балансу з 2022 р. зменшилася на -6539 тис. грн., або на -3,35%. У загальному зменшенні активу балансу скорочення необоротних активів склало -6,75%, при збільшенні оборотних на 5,92%. Збільшення оборотних активів пов'язано в основному зі збільшенням матеріальних оборотних активів (на 23,89%) і грошових коштів (на 30,26%).

Пасиви підприємства зменшилися у 2023 р. (таблиця 2.16) за рахунок

скорочення поточних зобов'язань (на -24,91%) та кредиторської заборгованості (на -35,63%). При цьому зросла сума інших короткострокових зобов'язань збільшилася на 63,77%, що може негативно відобразитися на платоспроможності і фінансовій незалежності підприємства.

Таблиця 2.16 – Горизонтальний аналіз структури балансу ДП «Волиньторф», тис. грн.

Статті балансу	Значення на кінець періоду		Відхилення	
	2022 р.	2023 р.	абсолютне	відносне
<b>Актив</b>				
Необоротні активи	142867	133221	-9646	-6,75
Оборотні активи:	52491	55598	3107	5,92
грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	13819	18000	4181	30,26
дебіторська заборгованість	26244	23969	-2275	-8,67
матеріальні обігові кошти	10396	12880	2484	23,89
інші обігові кошти	2032	749	-1283	-63,14
Витрати майбутніх періодів	0	0	0	-
<b>БАЛАНС</b>	<b>195358</b>	<b>188819</b>	<b>-6539</b>	<b>-3,35</b>
<b>Пасив</b>				
Власний капітал:	4613,6	68	-4545,6	0,00
уставний капітал	0,8	0,8	0	0,00
нерозподілений прибуток	4612,8	67,2	-4545,6	9,80
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	-
Поточні зобов'язання:	75388	74341,6	-1046,4	-24,91
кредиторська заборгованість	62338,4	46780,8	-15557,6	-35,63
короткострокові кредити	8820	11986,4	3166,4	-
інші короткострокові зобов'язання	4229,6	15574,4	11344,8	63,77
<b>БАЛАНС</b>	<b>80001,6</b>	<b>74409,6</b>	<b>-5592</b>	<b>-3,35</b>

Для повного аналізу фінансового становища підприємства немаловажне значення має розрахунок чистого робочого капіталу як різниці між поточними активами й поточними зобов'язаннями. Даний показник освітлює те, наскільки діяльність підприємства забезпечена власними фінансовими ресурсами. Наявність чистого робочого капіталу підтверджує здатність підприємства не тільки гасити поточні борги, але й розширювати свою діяльність і здійснювати інвестування.

Таким чином, власний робочий капітал становив:

на кінець 2022 р.:  $52491 - 41025 = 11466$  тис. грн.

на кінець 2023 р.:  $55598 - 30804 = 24794$  тис. грн.

Отриманий результат свідчить, що протягом 2022–2023 рр. у підприємства спостерігалася достатність власних обігових коштів. При цьому чистий прибуток за 2022 р. склав 10640 тис. грн., а за 2023 р. – 7956 тис. грн., тобто скоротився на -25,23%.

Оцінка платоспроможності підприємства. Наступний крок – оцінка платоспроможності підприємства за допомогою коефіцієнтів ліквідності. Визначення платоспроможності підприємства є важливим аспектом для будь-якого користувача фінансової звітності. Найбільше часто використовують коефіцієнт покриття або коефіцієнт загальної ліквідності (Кп) – показує, яку частину поточних зобов'язань може погасити підприємство, якщо реалізує всі свої оборотні активи, у тому числі й матеріальні запаси. Іншими словами, цей коефіцієнт показує, скільки гривень оборотних коштів доводиться на кожен гривню поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності (Кшл) – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів: коштів і їхніх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості. Він відбиває платіжні можливості підприємства по погашенню поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Коефіцієнт абсолютної (грошової) ліквідності (Кал) – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити грошовими коштами, тобто негайно.

У таблиці 2.17 наведені показники платоспроможності ДП «Волиньторф» на 31.12.2022. та 31.12.2023.

На кінець 2023 р. платоспроможність підприємства поліпшилися. Так значення коефіцієнта швидкої ліквідності збільшилося на 0,361 і значно перецив оптимальне (0,6–0,8). На кінець 2023 р. ДП «Волиньторф» за рахунок грошових коштів може погасити 33,7% у 2022 р. та 58,4% у 2023 р.

короткострокових зобов'язань, що є значно більшим мінімального нормального значення коефіцієнта абсолютної ліквідності (0,2–0,35). За рахунок усіх оборотних коштів підприємство може погасити 127,9% у 2022 р. та 180,5% у 2023 р. поточних короткострокових зобов'язань. Відтак, на кінець 2023 р. всі три розглянутих показники платоспроможності ДП «Волиньторф» відповідають оптимальності і значно покращилися у 202 р. у порівнянні з 2022 р.

Таблиця 2.17 – Аналіз платоспроможності ДП «Волиньторф»

Показник	Ін-декс	Розрахунок	Опт. знач.	Значення на кінець періоду		Абс. відх.
				2022р.	2023р.	
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Кп	Оборотні активи / поточні зобов'язання	>1	1,279	1,805	0,525
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Кшл	(Оборотні активи – запаси) / поточні зобов'язання	0,6-0,8	1,026	1,387	0,361
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кал	Грошові кошти і їх еквіваленти / поточні зобов'язання	0,2-0,35	0,337	0,584	0,247

У цілому значення коефіцієнтів ліквідності характеризують підприємство як неплатоспроможне. Однак варто мати на увазі, що показники балансу носять моментальний характер і можуть істотно змінюватися в часі.

Оцінка фінансової стійкості підприємства. Для оцінки фінансової стійкості підприємства були використані такі показники.

Коефіцієнт автономії або коефіцієнт фінансової незалежності (Кавт) – показує, яку частину в загальних вкладеннях підприємства становить власний капітал, і характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Коефіцієнт фінансової стабільності (Кфс) – показує співвідношення власних і залучених коштів, вкладених у діяльність підприємства, і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела

фінансування.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (Кзвк) – показує, яка частина матеріальних оборотних активів фінансується за рахунок засобів чистого оборотного капіталу.

Коефіцієнт використання активів або рентабельність сумарного капіталу (Ква) – показує, скільки чистого прибутку має підприємство в середньому на кожну гривню загальних вкладень у його діяльність, характеризує прибутковість усього капіталу, яким володіє підприємство, незалежно від джерел його надходження.

Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу або коефіцієнт прибутковості власного капіталу (Кввк) – показує, скільки чистого прибутку має підприємство в середньому на кожну гривню власного капіталу, тобто характеризує ефективність власних інвестицій.

Відношення власних і довгострокових залучених коштів до вартості активів підприємства (Квк/а) – показує, яку частку в структурі підприємства мають найменш термінові по оплаті зобов'язання.

Дані розрахунку фінансової стійкості підприємства наведені в таблиці 2.18.

Оскільки частка власного капіталу підприємства в підсумку балансу досить незначна, значення коефіцієнта фінансової незалежності не досягає рівня оптимального і у 2023 р. склало 0,050, що на 0,002 менше, ніж у 2022 р. Це говорить відсутність залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та не залучення їх у виробничий процес. Станом на кінець 2023 р. у кожних 100 грн. вкладених активів 0,05 грн. власних коштів.

Значення коефіцієнта фінансової стабільності також збільшилося у 2023 р. на 0,076 і становить 0,306, що значно нижче оптимального значення. Цей показник говорить про те, що на кінець 2023 р. на кожні 100 грн. залучених коштів доводиться 0,36 грн. власних коштів. Позитивний момент складається в здатності ДП «Волиньторф» залучати зовнішні джерела фінансування для підтримки і розширення своєї діяльності.

Таблиця 2.18 – Аналіз фінансової стійкості ДП «Волиньторф»

Показник	Ін-декс	Розрахунок	Опт. знач.	Значення на кінець періоду		Абс. відх.
				2022р.	2023р.	
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	Кавт	Власний капітал і забезпечення / підсумок балансу	> 0,5	0,048	0,050	0,002
Коефіцієнт фінансової стабільності	Кфс	Власний капітал і забезпечення / загальна сума зобов'язань	> 1,0	0,230	0,306	0,076
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Кзвк	Власні оборотні кошти / матеріальні оборотні активи	> 1,0	1,103	1,925	0,822
Коефіцієнт ефективного використання активів	Ква	Чистий прибуток / середня величина активів	ріст	0,001	0,001	0,000
Коефіцієнт ефективного використання капіталу	Кввк	Чистий прибуток / середня величина власного капіталу	ріст	0,023	0,012	-0,010
Відношення власних і довгострокових залучених коштів до вартості активів	Квк /а	Власний капітал, забезпечення і довгострокові зобов'язання / підсумок балансу	ріст	0,048	0,050	0,002

За станом на кінець 2022 р. і 2023 р. власних оборотних коштів у підприємства було недостатньо. На кінець 2023 р. на кожні 100 грн. матеріальних оборотних активів надавало 113 грн. власних оборотних коштів, тобто, оборотні активи підприємства повністю не фінансувалися за рахунок чистого оборотного капіталу.

Ефективність використання загальних вкладень у підприємство (Ква) і ефективність використання власного капіталу не перетерпіла зміни: в 2022 р. та 2023 р. рівень рентабельності загальних вкладень дорівнював 0,001, оскільки спостерігалися рівні темп скорочення чистого прибутку при зменшенні величини активів; а рівень рентабельності власних вкладень у підприємство залишився незмінним.

У структурі балансу підприємства за станом на кінець 2022 р. питома вага власного капіталу й довгострокових зобов'язань склала 4,83%, через рік їх значення збільшилося до 5,00%. Низький рівень цього показника говорить про те, що в структурі підприємства більше поточних зобов'язань, які є найбільш терміновими по оплаті за рахунок коштів підприємства. І, відповідно, у підприємства більше ризик банкрутства й нижча його ліквідність.

Аналіз ділової активності підприємства. Аналіз ділової активності підприємства ДП «Волиньторф», згідно форм №1 «Баланс» і №2 «Звіт про фінансові результати» [31] характеризується показниками, наведеними в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 – Аналіз ділової активності ДП «Волиньторф»

Показник	Од. вим.	Період аналізу		Відхилення	
		2022 р.	2023 р.	абсол.	темп, %
Дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	167872	141875	-25997	-15,49
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	120389	119081	-1308	-1,09
Середня сума дебіторської заборгованості	тис. грн.	26244	23969	-2275	-8,67
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	обертів	6	6	0	-7,46
Термін кредитування покупців	днів	57	62	5	8,07
Середня вартість запасів	тис. грн.	10396	12880	2484	23,89
Коефіцієнт оборотності запасів	обертів	12	9	-3	-20,16
Термін оборотності запасів	днів	32	39	7	25,25
Рентабельність продажу	%	0,13	0,08	-0,05	-35,20
Середня вартість майна	тис. грн.	142867	133221	-9646	-6,75
Віддача вкладень у підприємство	грн. / грн.	0,00	0,00	0,00	-41,27
Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	9439	9439	0	0,00
Віддача власного капіталу	грн. / грн.	0,02	0,01	-0,01	-45,23
Середня вартість кредиторської заборгованості	тис. грн.	36601	23559	-13042	-35,63
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн.	1033,7	265,5	-768,2	-74,32
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	обертів	5	6	1	31,30
Термін оборотності кредиторської заборгованості	днів	78	60	-18	-23,84
Термін операційного циклу	днів	89	101	12	14,18

Виходячи з наведених розрахунків про ділову активність ДП «Волиньторф», зробимо висновки.

Виручка від реалізації у 2023 р. значно зменшилася у порівнянні з 2022 р. (на -25997 тис. грн., або на -15,49%); собівартість реалізованої продукції зменшилася на -1308 тис. грн., або на -1,09%. Тобто, у 2023 році скоротилася собівартість одиниці реалізованої продукції при зменшенні продаж у натуральному вимірюванні. Поряд із цим, відбувалося зменшення дебіторської заборгованості (на -8,67%) при збереженні коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на рівні 6 обортів, середній термін оплати по відвантаженій продукції (кредит покупцям) збільшився до 62 днів у 2023 р. замість 57 днів у 2022 р. Тобто можна стверджувати, що ДП «Волиньторф» надає споживчий кредит, і не потребує розрахунку день-в-день.

Середня вартість запасів збільшилася на 2484 тис. грн. (темпи зростання – 23,89%), при цьому скоротився коефіцієнт оборотності запасів на 3 оборту, час обороту збільшився на 7 днів.

Насторожує значення рентабельності продажів, значення якого наприкінці 2023 р. склало 0,08%, тобто кожні 100 грн. продажів принесли підприємству 0,08 грн. прибутку. Такий низький рівень рентабельності насторожує, і вимагає пошуку шляхів поліпшення ситуації.

Зменшення обсягів продажів призвело до зменшення віддачі загальних вкладень в підприємство на 43,19%, при цьому віддача власних вкладень збільшилася на -0,01, що підтверджує потребу організації ефективного використання майна ДП «Волиньторф».

Зменшення обсягів кредиторської заборгованості на -13042 тис. грн. (або на -35,63%) при зменшенні виручки від реалізації спричинило й прискорення обороту кредиторської заборгованості (на 1 оборот) й, відповідно, скорочення періоду обороту на 18 днів.

Тривалість операційного циклу збільшилася на 13 днів, або 14,18%, що вище періоду оборотності кредиторської заборгованості, тобто, рахунки



кредиторів оплачуються повільніше, ніж підприємство заробляє гроші.

Відтак, проведений аналіз показав, що для ДП «Волиньторф» актуальною проблемою є налагодження виробництва паливних гранул, які мають величезні переваги при транспортуванні й зберіганні. У наступному розділі магістерської роботи нами буде проведено обґрунтування доцільності впровадження інвестиційного проекту на цьому підприємстві.

Підбиваючи підсумки до другого аналітичного розділу кваліфікаційної роботи, відмітимо, що 3 травня 2007 р. Кабінет Міністрів прийняв Постанову №689, на підставі якої був утворений Концерн «Укрторф». До складу державного господарського об'єднання, контроль за діяльністю якого здійснює Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, увійшли Волиньторф, Житомирторф, Київторф, Коростишівський завод «Реммашторф», Поділляторф, Рівнеторф, Сумиторф, Укрінспаливо та Чернігівторф. Особливості функціонування ДП «Волиньторф». ДП «Волиньторф» розташоване у Маневицькому районі – найбільшому у Волинській області за територією. Маневицький торфобикетний завод, що діє з 1970 року, є одним з провідних підприємств такої галузі в Україні. Однак 17.11.2023 р. Кабінет Міністрів ліквідував державний концерн «Укрторф» у зв'язку із недоцільністю подальшого функціонування. ДП «Волиньторф» 06.10.2023 р. було виставлено на аукціон з метою приватизації як єдиного майнового комплексу, до складу якого увійшло 109 будівель, споруд та передавальних пристроїв загальною площею понад 21 тис. кв. м. Новим власником підприємства стало ТОВ «Агробіостандарт» (Тернопільська обл., м. Терехів).

ДП «Волиньторф» є одним з найбільших в Україні виробників торф'яних брикетів. Підприємство має спецдозволи на користування надрами на родовищах «Засвіття Ситнелюк» (на 18 років) і «Сойне» (19 років). Так, щодоби ДП «Волиньторф» виробляє майже 200 тн торфобрикету, однак у попередні роки на підприємстві видобули орієнтовно 250 тисяч тн торфу. Торф для переробки збирається на спеціальних ділянках з травня по

вересень. Процес виробництва торфобрикетів контролюється працівниками через спеціальний пульт управління. На цей час на підприємстві працює 297 особи, майже 10% працівників було мобілізовано – на фронт пішли 27 чоловіків.

ДП «Волиньторф» пропонує екологічно чистий вид палива – «Брикети торф'яні для комунально-побутових потреб» виготовлені у відповідності до Технічних умов ДСТ України 2042-92 шляхом пресування сухого торфу.

Економічний аналіз діяльності ДП «Волиньторф» довів, що при зростанні попиту, виручка від реалізації зменшилася на -25997 тис. грн., або -15,49%. Однак на це зменшення впливає кілька факторів: по-перше, негативна організація виробничої діяльності підприємства в складі Концерну «Укрторф»; по-друге, початок приватизації для покращення показників діяльності та перехід під керівництво нового власника ТОВ «Агробіостандарт». Зменшення вартості основних виробничих фондів на -9646 тис. грн., або на -6,75% пояснюється плановим відрахуванням амортизації. При зменшенні виручки від реалізації та скороченні вартості необоротних активів відбулося зменшення показника фондівдачі на -9,37%. Внаслідок цього підприємство отримує на кожну грн. вкладену в основні виробничі фонди 1,06 грн. виручки від реалізації у 2023 р. Це на -0,11 грн. менше, ніж у 2022 р. Сума обігових коштів збільшилася на 3107 тис. грн., або на 5,92%. Це пояснюється збільшенням виробничих запасів та дебіторської заборгованості. При цьому відбулося зменшення коефіцієнту оборотності на -20,21% або на -0,65 обороту в абсолютному вимірюванні. В перспективі наявність такої динаміки може призвести до нестабільності фінансового положення за рахунок несвоєчасного повернення залучених коштів ДП «Волиньторф». У 2023 р. спостерігалось скорочення чисельності працівників (на -14 чоловік), при цьому за рахунок чисельності інших працівників. Завдяки скороченню діяльності і зменшенню виручки від реалізації, продуктивність праці працівників скоротилася на -11,50% і склала 477,69 тис. грн. / чол. Рентабельність підприємства, скоротилася на -1,23% в

аналізуємому періоді. Рентабельність продукції, в свою чергу, скоротилося на -0,73%.

Аналіз фінансового стану ДП «Волиньторф» довів, що у структурі активу переважають необоротні активи, при цьому їхня частка збільшилася за поточний рік на 2,58%. Питома вага основних виробничих фондів зменшилася з 73,13% у 2022 р. до 70,55% у 2023 р. На 2,46% збільшилася вартість грошових коштів, на 1,57% – матеріальних обігових коштів, а дебіторська заборгованість зменшилася на -0,74%, а інших оборотних активів – на -0,64%. У складі оборотних активів найбільша частка належить дебіторській заборгованості (12,9% у 2023 р.) та матеріальним обіговим коштам (9,53% у 2023 р.). Зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості на -0,74% може позитивно вплинути на платоспроможність підприємства, тим більше, що запас грошових коштів збільшився на 2,46%. Окрім цього, це «розморожує» оборотні кошти, тому необхідно продовжувати ретельно відстежувати надходження та своєчасне погашення дебіторської заборгованості. За два роки в структурі активу балансу відзначені незначні структурні зрушення. Якщо на кінець 2022 р. питома вага необоротних засобів становила 73,13%, а оборотних – 26,87%, то до кінця 2023 р. питома вага необоротних засобів склала 70,55%, а оборотних – 29,45%.

У структурі пасиву власний капітал має незначну питому вагу та скоротився протягом 2023 р. з величини 4,83% до 5% у 2023 р. за рахунок використання нерозподіленого прибутку. Левова частина власного капіталу – це уставной капітал. Його питома вага збільшилася з 74,50% у 2022 р. до 77,08% у 2023 р. Що стосується поточних зобов'язань, їх частка у структурі пасиву скоротилася на -4,69%, у тому числі кредиторська заборгованість скоротилася на -6,26%. Протягом 2023 р. ДП «Волиньторф» не залучило додатково короткостроковий та довгостроковий кредити банків.

### **3 ВПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЄКТУ ДЛЯ ДП «ВОЛИНЬТОРФ»**

3.1 Обґрунтування доцільності впровадження інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул

У 2024–2030 рр. ДП «Волиньторф» планується впровадити інвестиційний проєкт виробництва паливних гранул.

Екологічно чистий продукт паливні гранули – 100% природна сировина (виробляється із чистих тирси й стружок, попередньо висушених, спресованих під більшим тиском при високій температурі, без додавання клеїв, смол і інших сполучних речовин. Склеювання відбувається за рахунок виділення легніну, що наявні в біомасі. Після цього гранули гранулюються, остуджуються й упаковуються з позначкою «Перший клас «екстра».

Паливні гранули мають кілька переваг перед рідким та газоподібним паливом. До основних переваг гранул відноситься:

по-перше, висока тривалість горіння (1 година) й тління (2–3 години), у порівнянні із природними дровами закладку печі можна робити рідше в 3 рази;

по-друге, висока теплотворність (практично як у кам'яного вугілля);

по-третє, залишок золи після згоряння не перевищує 1% (кам'яне вугілля – 30–40%, дрова – 8–15%, тріска – 12–18%), що дозволяє скоротити чищення устаткування до одного разу в два роки;

в-четвертих, зола або попіл розглядаються як екологічно чисте добриво;

по-п'яте, гранули ідеально чистий продукт у санітарно-гігієнічному плані. Так, після термічної обробки біомаси в процесі виробництва, виходить «мертвий» продукт для паразитів (грибків, мікробів тощо), паливо не викликає алергійних реакцій навіть у астматиків, угарного газу (O<sub>2</sub>) в 15 раз

менше ніж при згорянні газу, та в 50 раз менше ніж у вугілля;

по-шосте, щільність гранул досягає  $1250 \text{ кг/м}^3$ , що в 2,7 разу щільніше деревини, тому площі для зберігання потрібні набагато менші;

по-сьоме, використання гранул не вимагає дорогого переустаткування печей і котлів. Це відмінна альтернатива вугіллю й дровам для твердопаливних печей з низькою тягою та для камінів, паливо не іскриться при горінні, не викидає вугілля, тільки небагато розширюється при загорянні, тому не рекомендується робити повне завантаження систем топлення.

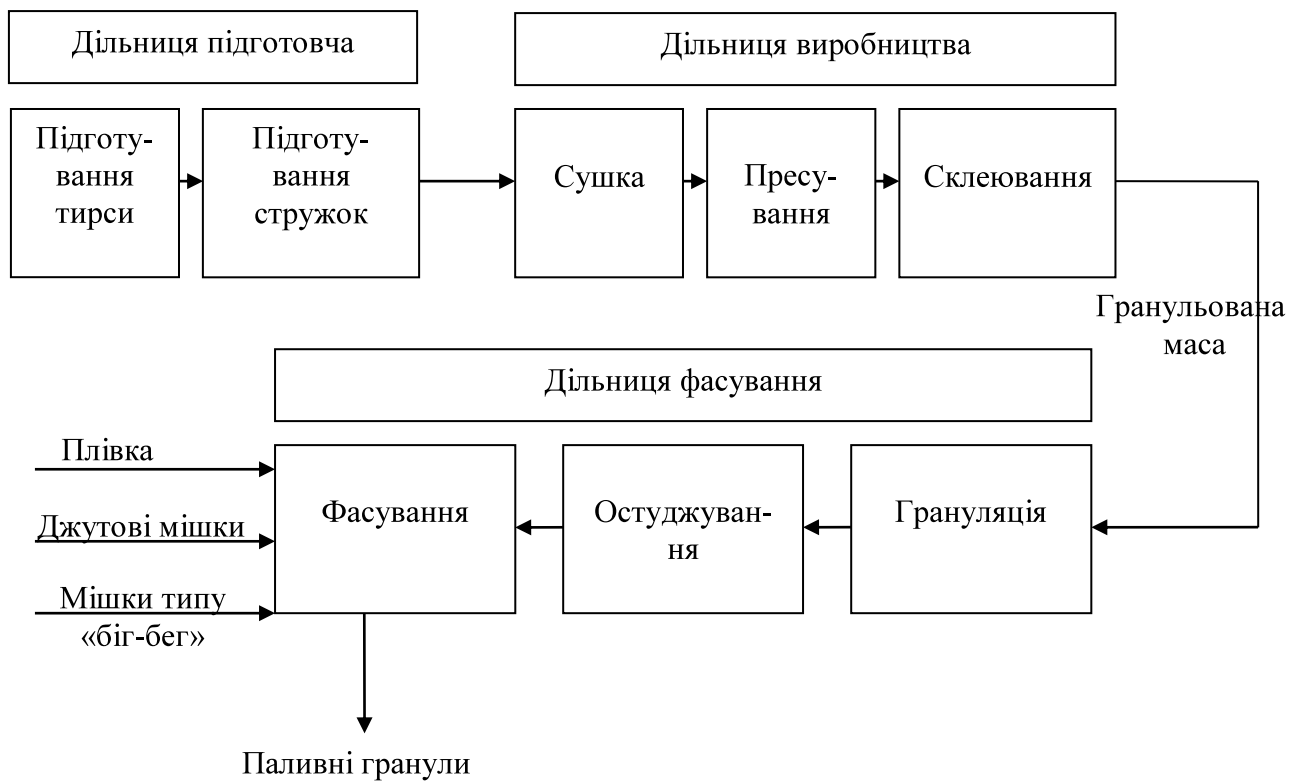


Рисунок 3.1 – Технологічна схема виробництва паливних гранул, що використовується ДП «Волиньторф»



Кінець таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10. Закупівля технологічного обладнання для грануляції і остуджування купівля технологічного обладнання для грануляції і остуджування				XXXX								
11. Закупівля збагачувального обладнання для фасування				XX								
12. Монтаж обладнання і пусконаладжувальні роботи. Закупівля обладнання хімлабораторії				XXXXXX								
13. Маркетинг і формування ринку збуту паливних гранул				XX								
14. Початок виробництва паливних гранул, відвантаження продукції споживачам												XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Будівельні і налагоджувані роботи розплановані за кварталами на протязі 2024 р., виробництво паливних гранул розпочнеться у 2025 р. Експлуатація проєкту триватиме 7 років (з 2024 р. по 2030 р.). Підготовчий етап триватиме 4 квартали 2024 р.

На наступному етапі наведемо розрахунок інвестицій, що необхідні ДП «Волиньторф» для вдалої реалізації інвестиційного проєкту (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Розрахунок необхідних інвестиційних вкладень для реалізації інвестиційного проєкту ДП «Волиньторф», тис. грн.

Види робіт	Сума
1	2
1. Розробка ТЕО і комплексного проєкту відповідно до вимог і рекомендацій Мінвуглепрома України	24000
2. Будівництво і реконструкція промислового комплексу, від'їзних і під'їзних шляхів, медпункту, їдальні	9680
3. Будівництво виробничої бази (основних ділянок, ремонтних боксів).	16000
4. Будівництво енергопостачальних споруд, комунікацій, технологічних шляхів, тимчасових споруд	16000
5. Будівництво складу сировини і складу готової продукції.	20000
6. Закупівля технологічного обладнання і монтаж лінії підготування сировини	19680
7. Формування кадрового потенціалу основних технологічних професій, навчання персоналу	800
8. Закупівля технологічного обладнання для сушки	47280

Кінець таблиці 3.2

1	2
9. Закупівля технологічного обладнання для пресування	108000
10. Закупівля технологічного обладнання для грануляції і остидження	40000
11. Закупівля збагачувального обладнання для фасування	248000
12. Монтаж обладнання і пусконаладжувальні роботи. Закупівля обладнання хімлабораторії	216000
13. Маркетинг і формування ринку збуту паливних гранул.	800
14. Початок виробництва паливних гранул, відвантаження продукції споживачам.	800
15. Консалтинг, аудит та сертифікація виробництва щодо відповідності вимогам ДСТУ 180 14001-97 «Системи управління навколишнім середовищем» і ДСТУ ІЗО 9001-2001 «Системи управління якістю, вимоги»	32000
Всього	799040

З наведених даних ми бачимо, що лівова доля інвестицій приходить на будівництво і закупівлю обладнання (89,1%), і лише 10,9% на навчання персоналу, маркетингові дослідження, техніко-економічне обґрунтування та сертифікацію.

Надалі наведемо динаміку виручки від реалізації за роками інвестиційного проекту (таблиця 3.3). У 2025 р. буде вироблено 120 т паливних гранул.

Таблиця 3.3 – Запланований потік виручки від реалізації, собівартості реалізованої продукції та прибутку від операційної діяльності, що буде отримана в наслідок впровадження інвестиційного проекту ДП «Волиньторф», тис. грн.

Показник	2025 р.	2026 р.	2027 р.	2028 р.	2029 р.	2030 р.
Обсяг виробництва паливних гранул, тис. т.	120	200	200	200	200	200
Ціна реалізації 1 т. паливних гранул, грн.	3888	3920	4160	4248	4320	4360
Собівартість 1 т. реалізованих паливних гранул, грн.	2811,2	2800	2780,8	2780,8	2780,8	2780,8
Виручка від реалізації, тис. грн.	466560	784000	832000	849600	864000	872000
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	337344	560000	556160	556160	556160	556160
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	129216	224000	275840	293440	307840	315840



На наступному етапі наведемо витрати, що мають місце при виробництві марганцевого концентрату (таблиця 3.4).

На кінець 2023 р. ДП «Волиньторф» у фонді розвитку підприємства було накопичено 304000 тис. грн. Відтак на фінансування цього інвестиційного проєкту може бути спрямовано 304000 тис. грн. власних коштів, а 495040 тис. грн. може бути отримано у кредит у АТ «Ошадбанк» під 16% річних [18].

Таблиця 3.4 – Заплановані витрати на виробництво паливних гранул ДП «Волиньторф», тис. грн.

Показник	2025 р.	2026 р.	2027 р.	2028 р.	2029 р.	2030 р.
Повна собівартість	337344	560000	556160	556160	556160	556160
З повної собівартості						
постійні витрати	216024	360048	356208	356208	356208	356208
змінні витрати	121320	199952	199952	199952	199952	199952

Усі вихідні дані для складання інвестиційного проєкту наведені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для складання інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул ДП «Волиньторф»

Показник	Значення
тривалість проєкту	7
загальний обсяг інвестицій, тис. грн.	799040
кінцева вартість основних коштів	0,08
питома вага власного капіталу у структурі фінансування	0,38
вартість власного капіталу, %	18
вартість залученого капіталу, %	16
виручка від реалізації у перший рік, тис. грн.	466560
постійні витрати	216024
змінні витрати	121320
оборотність дебіторської заборгованості, дні	18
оборотність кредиторської заборгованості, дні	60
оборотність товарно-матеріальних запасів, дні	30
термін служби обладнання	7
вартість обладнання, тис. грн.	405440
вартість оборотних коштів, тис. грн.	0

У таблиці 3.6. наведемо інвестиційні потреби та їх розподіл за статтями витрат. ДП «Волиньторф» планує фінансувати проект частково за рахунок власних коштів і частково за рахунок банківського кредиту, про що говорилося раніше, за структурою, що наведена у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Фінансування інвестиційних потреб для виробництва паливних гранул ДП «Волиньторф»

Засіб фінансування	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Вартість капіталу, %
Власний капітал	38,046	304000	17
Залучений капітал	61,954	495040	16
Всього	100	799040	16,5

Надалі складемо графік обслуговування боргу (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7 – Графік обслуговування боргу ДП «Волиньторф», тис. грн.

Рік	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Початковий баланс	495040	451672	401360	342992	275296	196768	105672
Річна виплата	122576	122576	122576	122576	122576	122576	122576
Проценти	79208	72264	64216	54880	44048	31480	16904
Основна частина	43368	50312	58360	67696	78528	91096	105672
Кінцевий баланс	451672	401360	342992	275296	196768	105672	0

В рамках цього інвестиційного проєкту приймається, що кредит обслуговується за амортизаційною схемою при річній виплаті. Це означає, що підприємство кожен рік повинно сплачувати одну і ту ж суму грошей, яка складається із виплати процентів і погашення основної частини боргу. Відсотки нараховуються виходячи із величини початкового на поточний рік балансу боргу на підставі процентної ставки (вартості кредиту).

Надалі наведемо прогноз прибутку (таблиця 3.8).

У даному випадку ми використовували метод власного капіталу, що передбачає оцінку ефективності лише власних коштів підприємства. Облік кредитної компоненти інвестицій здійснюється прямим способом, тобто процентні платежі враховуються у складі валових витрат при прогнозуванні

прибутку, а погашення основної частини боргу враховується при прогнозуванні грошових потоків.

На наступному етапі наведемо баланс інвестиційного проєкту (таблиця 3.9).

Таблиця 3.8 – Прогноз чистого прибутку ДП «Волиньторф», тис. грн.

Рік	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Виручка	0	466560	784000	832000	849600	864000	872000
Змінні витрати	0	119976	199952	199952	199952	199952	199952
Постійні витрати без амортизації	0	216024	360048	356208	356208	356208	356208
Прибуток до нарахування амортизації, відсотків і податків	0	130560	224000	275840	293440	307840	315840
Амортизація	-	53288	53288	53288	53288	53288	53288
Прибуток до нарахування відсотків і податків	0	77272	170712	222552	240152	254552	262552
Процентні платежі	79208	72264	64216	54880	44048	31480	16904
Погашення процентних платежів за рахунок власних коштів	43368	50312	58360	67696	78528	91096	105672
Прибуток до нарахування податку на прибуток	-79208	5008	106496	167672	196104	223072	245648
Податок на прибуток	0	1248	26624	41920	49024	55768	61408
Чистий прибуток	-79208	3752	79872	125752	147080	167304	184232
Рентабельність продаж, %	-	17	22	27	28	29	30

Таблиця 3.9 – Прогноз балансу інвестиційного проєкту ДП «Волиньторф», тис. грн.

Стаття балансу	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7
<b>АКТИВ</b>						
Необоротні активи, початкова вартість	405440	352152	298864	245584	192296	139008
Накопичена амортизація	53288	106576	159856	213144	266432	319720
Необоротні активи, залишкова вартість	352152	298864	245584	192296	139008	85720
Запаси	32000	50408	50088	50088	50088	50088
Дебіторська заборгованість	23008	38664	41032	41896	42608	43000
Грошові кошти	94296	119808	126272	133880	136608	120000
Фінансові вкладення	284352	348000	378848	369344	350680	332760

Кінець таблиці 3.9

1	2	3	4	5	6	7
Оборотні активи, всього	433656	556880	596240	595208	579992	545856
Активи, всього	785808	855744	841816	787504	719000	631576
ПАСИВ	0	0	0	0	0	0
Власний капітал	304000	304000	304000	304000	304000	304000
Нерозподілений прибуток	3752	79872	125752	147080	167304	184232
Довгострокові зобов'язання (кредити банків)	401360	342992	275296	196768	105672	0
Кредиторська заборгованість	76696	128880	136768	139664	142029	143344
Пасиви, всього	<b>785808</b>	<b>855744</b>	<b>841816</b>	<b>787504</b>	<b>719000</b>	<b>631576</b>

Дані таблиці 3.9 свідчать про дотримання усіх вимог щодо складання балансу, оскільки контроль здійснюється на підставі суми грошових коштів. Так, ця сума не повинна бути від'ємною та більшою ніж 10% від валюти балансу. Надлишок грошових коштів пропонуємо ДП «Волиньторф» вкладати у фінансові інвестиції (акції та облігації) інших суб'єктів підприємницької діяльності та держави. Це відповідає завданням, що повинні бути вирішені у кваліфікаційній роботі. Внаслідок зменшення суми амортизації та суми сплачуваних відсотків валюта балансу також поступово скорочується. Однак при цьому спостерігається зростання накопиченого прибутку, що підтверджується розрахунками ефективності інвестиційного проєкту.

Наступним кроком є складання прогнозу грошових потоків (таблиця 3.10).

### 3.3 Оцінка ефективності інвестиційного проєкту виробництва паливних гранул ДП «Волиньторф»

Кінцевий крок аналізу і впровадження інвестиційного проєкту є оцінка його ефективності за трьома показниками.

Перший показник – розрахунок показника чистого сучасного значення

інвестиційного потоку (NPV) здійснюється за формулою:

$$NPV = -INV_E + \frac{CF_1}{(1+r)^1} + \frac{CF_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+r)^n}, \quad (3.8)$$

де  $INV$  – обсяг власних інвестицій (власних коштів), тис. грн.;

$CF_1, CF_2, \dots, CF_n$  – грошові потоки (чистий грошовий потік), тис. грн.;

$r = r_E$  – вартість власного капіталу.

Відтак,

$$NPV = -304000 + \frac{121832}{(1+0,17)^1} + \frac{147608}{(1+0,17)^2} + \frac{137688}{(1+0,17)^3} + \frac{112848}{(1+0,17)^4} + \frac{118376}{(1+0,17)^5} + \frac{203672}{(1+0,17)^6} = 187547,84 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 3.10 – Прогноз грошових потоків інвестиційного проекту ДП «Волиньторф.», тис. грн.

Рік	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Чистий прибуток	147080	167304	184232	180112	205624	228688
Амортизація	53288	53288	53288	53288	53288	53288
Вивільнення обігових коштів						0
Залишкова вартість основних засобів						85720
Сума надходжень	200368	220592	237520	233400	258912	367696
Сплата основної частини боргу	78528	91096	105672	122576	142192	164944
Зміна дебіторської заборгованості		15656	2368	864	712	392
Зміна товарно-матеріальних запасів		18408	312	0	0	0
Зміна кредиторської заборгованості		52184	7888	2896	2368	1312
Чистий грошовий потік	121832	147608	137688	112848	118376	203672

У нашому випадку, при вартості власного капіталу 17%, розміру власних коштів 304000 тис. грн. і чистих грошових потоках, що наведені у таблиці 3.10, розмір NPV складає 187547,84 тис. грн., що свідчить на користь високої ефективності проекту.

Другий показник – розрахунок внутрішньої норми прибутковості (доходності, рентабельності) (IRR) за формулою 3.9.

$$\sum_{j=1}^n \frac{CF_j}{(1+IRR)^j} = INV_E. \quad (3.9)$$

У кваліфікаційній роботі дане рівняння було вирішено за допомогою електронних таблиць EXCEL. У нашому випадку IRR дорівнює 22,38% і перевищує вартість власного капіталу на 5,38%. Відтак даний проєкт може бути прийнятий до впровадження.

Третій показник – дисконтований термін окупності – визначається за допомогою таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Визначення дисконтованого періоду окупності інвестиційного проєкту ДП «Волиньторф», тис. грн.

Рік	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Чистий грошовий потік	-304000	121832	147608	137688	112848	118376	203672
Дисконтований грошовий потік	-304000	104136	107832	85968	60224	53992	75448
Акумуляований грошовий потік	-304000	-199864	-92040	-6064	54152	108144	183592

Відтак, дисконтований термін окупності складає повні чотири роки плюс відношення суми акумульованого дисконтованого грошового потоку на кінець 2029 р. до дисконтованого грошового потоку на кінець 2028:

$4 + 53992 / 60224 = 4,9$  року або 4 роки та 11 місяців з початку впровадження інвестиційного проєкту. Це менше тривалості проєкту, тому цей інвестиційний проєкт може бути прийнятий до реалізації ДП «Волиньторф».

Підбиваючи підсумки до третього розділу кваліфікаційної роботи, зазначимо, що нами рекомендовано у 2024-2030 рр. у ДП «Волиньторф» впровадити інвестиційний проєкт виробництва паливних гранул – екологічно чистого продукту, матеріал паливного гранулу – 100% природна сировина. Для реалізації інвестиційно-інноваційного проєкту підприємство на кінець 2023 р. ДП «Волиньторф» у фонді розвитку підприємства було накопичено 304000 тис. грн. Відтак на фінансування цього інвестиційного проєкту може

бути спрямовано 304000 тис. грн. власних коштів, а 495040 тис. грн. може бути отримано у кредит у АТ «Ощадбанк» під 16% річних.

Кінцевий крок аналізу і впровадження інвестиційного проекту є оцінка його ефективності за трьома показниками. Перший показник – чисте сучасне значення інвестиційного потоку (NPV). При вартості власного капіталу 17%, розміру власних коштів 304000 тис. грн. і чистих грошових потоках, розмір NPV складає 187547,84 тис. грн., що свідчить на користь високої ефективності проекту. Другий показник – внутрішня норма прибутковості (доходності, рентабельності) (IRR) дорівнює 22,38% і перевищує вартість власного капіталу на 5,38%. Відтак даний проект може бути прийнятий до впровадження. Третій показник – дисконтований термін окупності – складає 4 роки та 11 місяців з початку впровадження інвестиційного проекту. Це менше тривалості проекту, тому цей інвестиційний проект може бути прийнятий до реалізації ДП «Волиньторф».

## ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі була вирішена актуальна науково-практична задача з обґрунтування ефективності рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю ДП «Волиньторф», що дозволяє зробити такі висновки.

Інвестиційну діяльність та інвестиційний процес слід розглядати як дві сторони одного цілого, враховуючи їх особливості та взаємозв'язок на різних рівнях. Виділення поняття інвестиційної діяльності потребує введення понять, що характеризують учасників процесу та їх діяльність: об'єкти і суб'єкти. Недостатнє теоретичне дослідження інвестиційної поведінки обмежує розуміння та використання інвестиційних процесів. Поняття третього рівня відображають взаємодію та взаємозв'язок суб'єктів інвестиційної діяльності, що створюють цілісність і мають властивість інтегративності. Інвестиційну сферу можна розглядати як систему, де взаємодія учасників інвестиційного процесу створює передумови для розширеного відтворення в регіоні. Інвестиційна діяльність здійснюється на інвестиційному ринку через купівлю-продаж інвестиційних ресурсів або товарів. Поняття «інвестиційний потенціал» розглядає здатність інвестиційної системи реалізувати можливості інвестиційних ресурсів. Дослідження інвестиційної системи залежить від аналізу умов її існування, визначених як інвестиційний клімат (сукупність економічних, фінансових, політичних, соціальних, демографічних, інфраструктурних, нормативно-правових умов). Інвестиційний клімат характеризує сприятливість умов для вкладення капіталу у певний регіон та оцінюється на макро- і мікроекономічних рівнях.

Поняття «інвестиційна політика» визначає відносини між державними органами та суб'єктами інвестиційного процесу щодо створення основ його регулювання. Інвестиційна політика включає регулюючі дії держави,



створення умов для нормального відтворювального процесу та впливу на нього. Інвестиційна діяльність відображається у всіх формах фінансової звітності підприємств. Запропоноване визначення інвестицій та інвестиційної діяльності на двох рівнях: макро- та мікроекономічному. Відповідно до макроекономічного підходу, інвестиції розуміються як витрати на будь-які цінності, що призводять до зростання вартості капіталу в економічній системі. Згідно з мікроекономічним підходом, інвестиційна діяльність - це сукупність дій суб'єктів господарювання, спрямованих на підготовку, реалізацію та використання інвестицій.

Учасниками інвестиційного проєкту можуть бути інвестори, замовники, виконавці та користувачі проєкту. Інвестори можуть впливати на об'єкт інвестування як безпосередньо, так і опосередковано. Останній підхід зменшує ризики інвесторів, оскільки частина ризиків переходить до інших учасників проєкту. Це відбувається, коли інвестор доручає організацію та контроль за реалізацією об'єкта інвестування іншому суб'єкту – замовнику проєкту, який може делегувати частину своїх завдань ще одному суб'єкту – користувачу проєкту. Такий підхід виправданий та сприяє розвитку подій у бажаному для інвестора напрямку з мінімальними затратами та ризиком.

3 травня 2007 р. Кабінет Міністрів прийняв Постанову №689, на підставі якої був утворений Концерн «Укрторф». До складу державного господарського об'єднання, контроль за діяльністю якого здійснює Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, увійшли Волиньторф, Житомирторф, Київторф, Коростишівський завод «Реммашторф», Поділляторф, Рівнеторф, Сумиторф, Укрінспаливо та Чернігівторф. Особливості функціонування ДП «Волиньторф». ДП «Волиньторф» розташоване у Маневицькому районі – найбільшому у Волинській області за територією. Маневицький торфобикетний завод, що діє з 1970 року, є одним з провідних підприємств такої галузі в Україні. Однак 17.11.2023 р. Кабінет Міністрів ліквідував державний концерн «Укрторф» у зв'язку із недоцільністю подальшого функціонування. ДП

«Волиньторф» 06.10.2023 р. було виставлено на аукціон з метою приватизації як єдиного майнового комплексу, до складу якого увійшло 109 будівель, споруд та передавальних пристроїв загальною площею понад 21 тис. кв. м. Новим власником підприємства стало ТОВ «Агробіостандарт» (Тернопільська обл., м. Тербовля).

ДП «Волиньторф» є одним з найбільших в Україні виробників торф'яних брикетів. Підприємство має спецдозволи на користування надрами на родовищах «Засвіття Ситнелюк» (на 18 років) і «Сойне» (19 років). Так, щодоби ДП «Волиньторф» виробляє майже 200 тн торфобрикету, однак у попередні роки на підприємстві видобули орієнтовно 250 тисяч тн торфу. Торф для переробки збирається на спеціальних ділянках з травня по вересень. Процес виробництва торфобрикетів контролюється працівниками через спеціальний пульт управління. На цей час на підприємстві працює 297 особи, майже 10% працівників було мобілізовано – на фронт пішли 27 чоловіків.

ДП «Волиньторф» пропонує екологічно чистий вид палива – «Брикет торф'яні для комунально-побутових потреб» виготовлені у відповідності до Технічних умов ДСТ України 2042-92 шляхом пресування сухого торфу.

Економічний аналіз діяльності ДП «Волиньторф» довів, що при зростанні попиту, виручка від реалізації зменшилася на -25997 тис. грн., або -15,49%. Однак на це зменшення впливає кілька факторів: по-перше, негативна організація виробничої діяльності підприємства в складі Концерну «Укрторф»; по-друге, початок приватизації для покращення показників діяльності та перехід під керівництво нового власника ТОВ «Агробіостандарт». Зменшення вартості основних виробничих фондів на -9646 тис. грн., або на -6,75% пояснюється плановим відрахуванням амортизації. При зменшенні виручки від реалізації та скороченні вартості необоротних активів відбулося зменшення показника фондоддачі на -9,37%. Внаслідок цього підприємство отримує на кожну грн. вкладену в основні виробничі фонди 1,06 грн. виручки від реалізації у 2023 р. Це на

-0,11 грн. менше, ніж у 2022 р. Сума обігових коштів збільшилася на 3107 тис. грн., або на 5,92%. Це пояснюється збільшенням виробничих запасів та дебіторської заборгованості. При цьому відбулося зменшення коефіцієнту оборотності на -20,21% або на -0,65 обороту в абсолютному вимірюванні. В перспективі наявність такої динаміки може призвести до нестабільності фінансового положення за рахунок несвоєчасного повернення залучених коштів ДП «Волиньторф». У 2023 р. спостерігалось скорочення чисельності працівників (на -14 чоловік), при цьому за рахунок чисельності інших працівників. Завдяки скороченню діяльності і зменшення виручки від реалізації, продуктивність праці працівників скоротилася на -11,50% і склала 477,69 тис. грн. / чол. Рентабельність підприємства, скоротилася на -1,23% в аналізованому періоді. Рентабельність продукції, в свою чергу, скоротилася на -0,73%.

Аналіз фінансового стану ДП «Волиньторф» довів, що у структурі активу переважають необоротні активи, при цьому їхня частка збільшилася за поточний рік на 2,58%. Питома вага основних виробничих фондів зменшилася з 73,13% у 2022 р. до 70,55% у 2023 р. На 2,46% збільшилася вартість грошових коштів, на 1,57% – матеріальних обігових коштів, а дебіторська заборгованість зменшилася на -0,74%, а інших оборотних активів – на -0,64%. У складі оборотних активів найбільша частка належить дебіторській заборгованості (12,9% у 2023 р.) та матеріальним обіговим коштам (9,53% у 2023 р.). Зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості на -0,74% може позитивно вплинути на платоспроможність підприємства, тим більше, що запас грошових коштів збільшився на 2,46%. Окрім цього, це «розморожує» оборотні кошти, тому необхідно продовжувати ретельно відстежувати надходження та своєчасне погашення дебіторської заборгованості. За два роки в структурі активу балансу відзначені незначні структурні зрушення. Якщо на кінець 2022 р. питома вага необоротних засобів становила 73,13%, а оборотних – 26,87%, то до кінця 2023 р. питома вага необоротних засобів склала 70,55%, а оборотних –

29,45%.

У структурі пасиву власний капітал має незначну питому вагу та скоротився протягом 2023 р. з величини 4,83% до 5% у 2023 р. за рахунок використання нерозподіленого прибутку. Левова частина власного капіталу – це уставний капітал. Його питома вага збільшилася з 74,50% у 2022 р. до 77,08% у 2023 р. Що стосується поточних зобов'язань, їх частка у структурі пасиву скоротилася на -4,69%, у тому числі кредиторська заборгованість скоротилася на -6,26%. Протягом 2023 р. ДП «Волиньторф» не залучило додатково короткостроковий та довгостроковий кредити банків.

Нами рекомендовано у 2024-2030 рр. у ДП «Волиньторф» впровадити інвестиційний проєкт виробництва паливних гранул – екологічно чистого продукту, матеріал паливного гранулу – 100% природна сировина. Для реалізації інвестиційно-інноваційного проєкту підприємство на кінець 2023 р. ДП «Волиньторф» у фонді розвитку підприємства було накопичено 304000 тис. грн. Відтак на фінансування цього інвестиційного проєкту може бути спрямовано 304000 тис. грн. власних коштів, а 495040 тис. грн. може бути отримано у кредит у АТ «Ощадбанк» під 16% річних.

Кінцевий крок аналізу і впровадження інвестиційного проєкту є оцінка його ефективності за трьома показниками. Перший показник – чисте сучасне значення інвестиційного потоку (NPV). При вартості власного капіталу 17%, розміру власних коштів 304000 тис. грн. і чистих грошових потоках, розмір NPV складає 187547,84 тис. грн., що свідчить на користь високої ефективності проєкту. Другий показник – внутрішня норма прибутковості (доходності, рентабельності) (IRR) дорівнює 22,38% і перевищує вартість власного капіталу на 5,38%. Відтак даний проєкт може бути прийнятий до впровадження. Третій показник – дисконтований термін окупності – складає 4 роки та 11 місяців з початку впровадження інвестиційного проєкту. Це менше тривалості проєкту, тому цей інвестиційний проєкт може бути прийнятий до реалізації ДП «Волиньторф».

## ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Акуленко В.Л., Новикова І.В. Аналіз теоретичних підходів до управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2012. № 3. 67 с.
2. Аукціони. Єдиний майновий комплекс державного підприємства «Волиньторф» (код за ЄДРПОУ 00426302). URL: <https://mind.ua/auctions/180-emk-dp-volintorf>
3. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент : К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 398 с.
4. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика. К. : Знання, 2005. 470 с.
5. Гриньова В.М. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. Інвестування. К.: Знання, 2008. 456 с.
6. Гукалюк А.Ф. Іванович І.М. Інвестиційна привабливість як чинник підвищення конкурентоспроможності території. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6. С. 167–173.
7. Демидович В. В. Дослідження й регулювання існуючих підходів до оцінки інвестиційних процесів. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2006. № 2. С. 51–55.
8. Закон України: «Про інвестиційну діяльність : закон України від 18.09.1991р. № 1560-ХІІ». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws>
9. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: інструменти та управління: колект. монографія. К.: КНЕУ, 2015. 250 с.
10. Кірейцев Г.Г. Інвестиційна діяльність. Житомир: ЖІТІ, 2001. 440 с.
11. Корпан О.С. Сучасні підходи до класифікації інвестицій: проблеми та перспективи. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009 р. URL: [http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vchnu/Ekon/2009\\_6\\_2/075-079.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vchnu/Ekon/2009_6_2/075-079.pdf).
12. Лисенко Ю.В. Теоретико-методологічні основи інвестування як фактора економічного розвитку. *Вісник Хмельницького національного*

*університету*. 2011. № 2, Т. 2. С. 72–76.

13. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 376 с.

14. Менеджмент: Понятійно-термінологічний словник. за ред. Г.В. Щокіна, М.Ф. Головатого, О.В. Антонюка, В.П. Сладкевича. К.: МАУП, 2007. 291 с.

15. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 490 с.

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом МФУ 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>

17. Олександренко І. В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіонів. *Регіональна економіка*. 2009. № 3. С. 80–91.

18. Офіційна сторінка АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/>

19. Офіційна сторінка ДП «Волиньторф», Волинська обл., Камінь-Каширський р-н, село Прилісне. URL: <https://www.torfdom.com.ua>

20. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. К. : Лібра, 2002. 472 с.

21. Поєдинок В.В. Інвестиційна діяльність як вид господарської діяльності. *Господарське право та господарський процес*. 6-2/2013. С.131 – 135.

22. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/ru/11056?lang=ru>

23. Просович О. П. Понятійний апарат економіки інвестицій в Україні. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Вип.448. Проблеми економіки та управління. Львів, 2002. С. 223–226.

24. Селіверстова Л.С. Особливості формування сприятливого підприємницького середовища в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. №7–8 (194–195). С. 81–84.

25. Селіверстова Л.С. Формування оптимального портфелю фінансових

інвестицій корпорації. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 2. С. 127–131.

26. Скоробогатова Н. Є. Дослідження сутності інвестицій та інвестиційної діяльності. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2016. 3 (23). С. 164–173.

URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80631>

27. Сорока М. В. Оцінювання інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства на основі системи індикаторів. *Вісник НУВГП «Економіка»*. Рівне, 2008. Част. 5. Вип. 4(44). С. 476–483.

28. Уряд ліквідує Державний концерн «Укрторф». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3352574-urad-likvidovue-derzavnij-koncern-ukrtorf.html>

29. Федоряк Р.А., Крат А.М. Підходи до розробки проєкту інвестиційної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. №11.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.81](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.81)

30. Феєр О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 851. С. 140-145.

31. Фінансова звітність ДП «Волиньторф». URL: [https://clarify-project.info/edr/00426302/finances?current\\_year=2023](https://clarify-project.info/edr/00426302/finances?current_year=2023)

32. Щукін Б.М. Інвестування: курс лекцій. К.: МАУП, 2004. 216 с.

33. Sharpe W.F. *Investors and Markets: Portfolio Choices, Asset Prices, and Investment Advice*. Princeton University Press. 2008. 232 p.